Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 139

SIBIU 1 noiembrie 1991

Nr. 41—42

TIMOTEI POPOVICI

Apostol D. Culea scria prin 1920: *„O nouă religiune se deschide epocii de renaştere a naţiunilor liberate"*, şi aceasta se chemă cultul muzicii.[1] Era îndată după Marea Unire şi A. Culea se gîndea mai ales la Basarabia, Bucovina şi Transilvania. Nu înseamnă că pînă atunci în aceste provincii ocupate nu se cîntase. Acum însă se puteau cînta în libertate cîntece de veselie şi triumf, nu numai doine tînguioase, de dor şi de speranţă, de blestem şi de jale. *„Prutule rîu blestemat"*, cîntau basarabenii; *„Puneţi mîna toţi pe armă"*, *să scăpăm biata moşie de-a tiranului urgie"*, cîntau ardelenii. Pe toţi i-a adunat într-o mînie de nepotolit versul lui Eminescu: *„Cine-a îndragit străinii"*,... Şi-apoi a venit şi ziua cînd toţi au putut cînta: *„Sfînta zi de libertate fraţi români a răsarit"*.

Toate provinciile româneşti ne-au dat muzicieni mari, fie în muzica *„în gen popular"*, cum o numea Timotei Popovici,[2] fie în cea cultă şi, desigur, şi în cea religioasă. Că Apostol D. Culea, un adevărat apostol al raspîndirii culturii în mase şi al valorificării creaţiei populare în epocă (1882—1949), numeşte muzica un *cult* şi o *religiune*, nu e nici surprinzător, nici neadevărat. Căci muzica e, poate, cea mai apropiată de religie, de închinare şi de extaz. Melomanul e prin excelenţă un sacerdot al inefabilului. Cu atît mai mult e din aceeaşi stirpe compozitorul şi, în domeniul propriu-zis al religiei, preotul. La vechii evrei, dar şi pînă astăzi în *Heder* (şcoala primară), în *Beth Hamidraş* (liceu) şi în *Ieşiva* (Universitatea iudaica), studiul Bibliei se preda şi se învaţă cîntînd. Şi la noi, cînd şcoala se mai făcea încă în tinda bisericii, nu numai religia, ci scrisul şi cititul se făceau numai după cărţile de slujbă şi din Biblie, după Psaltire mai ales, şi repetarea recitativă în cor, sau cîntarea textelor, erau metoda cea mai eficace. Mi se pare foarte exactă afirmaţia lui Aldous Huxley cu privire la *„capacitatea muzicii de a exprima inexprimabilul"*. El îl aduce drept exemplu pe Shakespeare, care, *„ori de cîte ori avea de comunicat ceva de natura unei emoţii mistice sau a intuiţiei, făcea regulat apel la muzică pentru a-l ajuta sa „transpuna" ideea"*. Huxley mărturiseşte că el însuşi a făcut la fel cu piesa de teatru care s-a extras din romanul său *Contrapunct*: *„o parte integrantă din dramă e constituită din selecţiuni din mişcarea lentă a Quartetului în la minor de Beethoven."* Şi dacă nici cu muzica nu se poate obţine efectul dorit, spune Huxley, atunci alt mijloc nu mai există. *„Atunci te poţi bizui pe tăcere"*.[3]

Muzicianul, compozitorul, culegătorul de melodii, prelucrătorul şi, în multe cazuri, cîntăreţul însuşi încălzit de ficrul nepămîntean al muzicii, sînt apariţii sacre pentru noi, precum marii, adevăraţii poeţi, poeţii care cîntă.

Cu aceste sentimente şi în această stare sufletească am început să aştern aceste gînduri, să imaginez această evocare a lui *Timotei Popovici*, compozitor, dirijor, profesor şi preot. A activat mai întîi la Caransebeş (1893), ca dirijor al Reuniunii române de muzică, apoi după studii la Conservatorul din Iaşi (1893—1895), unde a fost şi pedagog de limba germană la liceul „Vasile Lupu", a trecut la Lugoj, apoi la Braşov (1896—1899) la mai multe şcoli şi dirijor la biserica „Sfîntul Nicolae" din Şchei, şi apoi se aşează pentru restul vieţii profesor la Sibiu, la Seminarul „Andreian" şi dirijor al corului catedralei, de el înfiinţat (1922). La Sibiu a rămas pînă a trecut în corul îngerilor, tocmai cînd ajungea cei 80 de ani prescrişi ca o petrecere firească pe pămînt de către psalmist, pentru cei în putere (1870—1950).

Spuneam că toate provinciile româneşti ne-au dat muzicieni mari. Nu vom putea aminti decît pe cîţiva din ei şi, mai ales, pe aceia cu care am putea stabili o anumită rudenie spirituală cu Timotei Popovici, deci avînd tangenţe şi cu muzica bisericească. Pe bucovineanul *Ciprian Porumbescu* trebuie să-l numim în primul rînd, dacă vrem să pornim după un criteriu oarecum geografic. Compoziţiile lui l-au atras de la început pe Timotei Popovici. În *„Cartea de cîntece"* din 1924 reia multe din melodiile acestuia şi le aranjează pe trei voci, precum „Trei culori",[4] „Marşul călăraşilor",[5] „Pe-al nostru steag",[6] iar pe 2 voci „Cîntecul gintei latine", după cunoscutul text al lui Vasile Alecsandri. Tot din Bucovina prelucrează şi armonizează melodii de Isidor Vorobchievici (1836—1903), precum „Cîntec ostăşesc"[7] şi „Canoanele în 2 voci".[8]

Din Basarabia e atras mai ales de Gavriil Muzicescu, născut la Ismail în 1847 şi mort după o ilustră carieră muzicală la Iaşi, în 1903. De fapt Timotei Popovici a fost elevul lui Gavriil Muzicescu la Conservatorul din Iaşi (1893—1895). Prelucrează şi adaptează pentru cor pe mai multe voci şi unele melodii ale acestuia, dintre care cîteva ajunse de mare popularitate, precum „Cîntecul lui Ştefan Vodă", cuvintele şi melodia căruia însufleţesc şi întraripează pînă azi inima românească: *„Ştefan, Ştefan domn cel mare / Seamăn pe lume nu are / Decît numai Sfîntul Soare"*, poezie populară aflată între culegerile lui Vasile Alecsandri.[9] Figura lui Ştefan cel Mare i-a atras în chip deosebit pe Timotei Popovici. El a prelucrat pe 2 voci şi o veche melodie adaptată versurilor lui Dimitrie Bolintineanu, cunoscute şi copiilor: *„Pe o stîncă neagră într-un vechi castel / Unde curge-n vale un rîu mititel..."*.[10]

În aceeaşi *Carte de cîntece* el introduce şi o „melodie veche" armonizată de G. Musicescu, arătîndu-şi încă o dată preferinţa sa deosebită pentru *cîntecul patriotic*. O simplă răsfoire a *Cărţii de cîntece* ne dezvăluie de îndată cît de mult iubea Timotei Popovici cîntecele naţionale, patriotice, văzînd în ele unul din cele mai bune mijloace de educaţie a sentimentului de iubire faţă de neam şi de ţară, începînd chiar din „azilele de copii", cum se numeau grădiniţele pe vremea aceea, pînă la copiii şcolilor primare şi secundare, pentru care şi-a şi întocmit *Cartea de cîntece*. În aceeaşi *Carte* el introduce şi melodia lui G. Brătianu pe textul lui I. Neniţescu, „Pui de lei", pe care o aranjeaza pentru 3 voci.[11]

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului

GLORIE ETERNĂ!

În Sfînta Scriptură aflăm formulat, în termenii cei mai clari, adevărul cum că Domnul Dumnezeu „a făcut dintr-un sînge întreg neamul omenesc, ca să locuiască peste toată faţa pămîntului" şi că pentru fiecare neam, din cîte sînt sub soare, a rînduit „hotarele locuirii sale" (F. Ap. 17, 26).

Rezultă cu evidenţă de aici că spaţiul geografic în care trăieşte fiecare popor este o moştenire divină şi ca atare un drept inalienabil.

Dumnezeu s-a manifestat faţă de neamurile cîte au fost şi vor mai fi pe parcursul istoriei, în acord cu respectul lor faţă de moştenirea pe care le-a hărăzit-o. Dacă s-au mulţumit cu ea şi au cinstit-o şi păzit-o cu toată dăruirea, Dumnezeu le-a perpetuat dăinuirea lor peste secole. Dar, dacă, din contră, au lăcomit şi la moştenirea altora, înrobind ţări şi popoare, le-a trimis tulburare şi mari încercări, pentru ca în final să le suprime chiar existenţa.

În general, soarta marilor imperii este o dovadă în sensul acesta. Ele au pierit pe rînd din istorie tocmai datorită încălcării flagrante a unor principii cum ar fi suveranitatea, integritatea teritorială, independenţa altor popoare.

Poporul român, căruia i-a fost hărăzită parte de moştenire la încrucişarea de interese a unor mari imperii, a trebuit să facă faţă, pe parcursul bimilenarei sale istorii, unor permanente presiuni şi încercări de nesocotire a drepturilor şi libertăţilor sale, plătind adeseori un greu tribut de sînge pentru menţinerea sau redobîndirea acestora. Aproape că nu există palmă a gliei străbune care să nu fi fost stropită cu sîngele martirilor şi eroilor neamului.

Faţă de aceasta, ca faţă de cei mai buni fii ai ei, patria este de-a pururi recunoscătoare, închinîndu-le un adevărat cult şi păstrînd în memorie faptele lor de jertfelnicie.

După îndelungata perioadă a dominaţiei comuniste, cînd cinstirea eroilor neamului a fost umbrită prin exacerbarea cultului personalităţii dictatorilor, poporul nostru a simţit nevoia unei reparaţii ce se cuvenea înfăptuită faţă de toţi fiii României care şi-au pierdut viaţa pe cîmpurile de luptă.

Această reparaţie s-a înfăptuit Duminică, 27 octombrie 1991, cînd au fost reaşezate, cu onorul cuvenit, în inima capitalei, adică în locul de unde, în chip samavolnic au fost exilate, osemintele ostaşului necunoscut, simbol sacru al tuturor bravilor români care, în urma sacrificiului suprem, şi-au înscris numele în cartea veşniciei neamului.

A fost o zi de profundă reculegere naţională şi de devoţiune faţă de nesfîrşita ceată a eroilor şi martirilor români din toate timpurile şi locurile.

Veşnică să le fie pomenirea!

Pr. prof. D. Abrudan

TRECEREA LA CELE VEŞNICE A SANCTITĂŢII SALE

DIMITRIOS I

Arhiepiscop al Constantinopolului şi Patriarh Ecumenic

În seara zilei de 2 octombrie 1991 a trecut la cele veşnice, în urma unui atac de cord, Sanctitatea Sa Dimitrios I, Arhiepiscop al Constantinopolului şi Patriarh Ecumenic.

Adormitul în Domnul s-a născut la 8 septembrie 1914. A fost hirotonit preot în anul 1942 şi a slujit în diferite parohii din Turcia, Grecia şi Irak, pînă în anul 1964 cînd a fost hirotonit episcop.

În 1972 a fost ales mitropolit de Imvrou şi Tenedou, una dintre cele patru eparhii active ale Patriarhiei Ecumenice din Turcia.

Tot în acelaşi an, în urma vacantării scaunului de patriarh ecumenic, este înălţat în această treaptă blîndul şi smeritul mitropolit Dimitrios.

În cei aproape douăzeci de ani de arhipăstorie, Patriarhul Dimitrios I a întreprins vizite frăţeşti în mai toate Bisericile Ortodoxe Autocefale, a vizitat Vaticanul şi toate organismele ecumenice internaţionale. A fost primul patriarh ecumenic care a vizitat Statele Unite ale Americii şi de asemenea primul patriah ecumenic, care după patru sute de ani, a vizitat Biserica Ortodoxă Rusă.

În 1987 a fost oaspetele Bisericii Ortodoxe Române, bucurîndu-se de aleasă cinstire din partea clerului şi credincioşilor români. Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist l-a caracterizat, pe bună dreptate, ca fiind „un promotor al comuniunii şi frăţietăţii dintre Bisericile Ortodoxe surori, mai ales prin conferinţele panortodoxe pe care le-a convocat şi prin vizitele făcute Bisericilor ortodoxe surori".

Patriarhul ecumenic Dimitrios I a fost în egală măsură continuatorul deschiderii Ortodoxiei spre dialogul cu celelalte Biserici creştine (neortodoxe) iniţiat de predecesorul său, patriarhul Athenagoras. Astfel, în timpul arhipăstoririi sale a început dialogul teologic oficial între Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică. S-a încheiat apoi, cu succes, dialogul cu Bisericile Vechi Orientale, urmînd să se stabilească în viitor revenirea la comuniunea euharistică. În sfîrşit, au fost continuate sau iniţiate dialoguri bilaterale sau multilaterale în cadrul organismelor ecumenice internaţionale cu Biserica Veche Catolică, cu Biserica Anglicană, cu Federaţia Bisericilor Luterane şi cu Alianţa Reformată.

„Sensibil la problemele care frămîntă astăzi lumea, Patriarhul Dimitrios s-a arătat un om al păcii, în faţa escaladării violenţei şi un apărător al integrităţii creaţiei, în faţa crizei ecologice de astăzi".

Întru fericită adormire, veşnică odihnă dă Doamne sufletului adormitului robului Tău Dimitrios I, patriarh ecumenic, şi-i fă lui veşnică pomenire!

NOUL ARHIEPISCOP AL CONSTANTINOPOLULUI ŞI PATRIARH ECUMENIC

Sanctitatea Sa BARTHOLOMAIOS ARCHONTONIS

În ziua de 22 octombrie 1991, Sfîntul Sinod al Patriarhiei Ecumenice l-a ales pe noul Arhiepiscop al Constantinopolului şi Patriarh Ecumenic, în persoana Mitropolitului de Calcedon *dr. Bartholomaios Archontonis*.

Noul Patriarh Ecumenic s-a născut la 12 martie 1948 în Imvros. A absolvit cursurile facultăţii de Teologie în 1961. Şi-a susţinut apoi doctoratul în Teologie la Institutul Pontifical de Studii Orientale, în anul 1968, cu teza: „Despre codificarea Sfintelor Canoane şi a dispoziţiilor canonice în Biserica Ortodoxă". A mai făcut studii de spiritualitate la München şi în alte centre universitare din Europa. În 25 decembrie 1973 a fost hirotonit arhiereu şi instalat apoi ca mitropolit de Filadelfia. După decesul Mitropolitului Meliton de Calcedon, părintele său duhovnicesc, Mitropolitul Bartholomaios a devenit succesorul acestuia, fiind întronizat în 14 ianuarie 1990. A îndeplinit şi funcţia de director al Biroului Patriarhului Ecumenic.

În calitate de membru al Sfîntului Sinod al Patriarhiei Ecumenice şi de preşedinte al multor comisii sinodale, între care şi Comisia Sinodală pentru relaţiile interortodoxe şi intercreştine, Sanctitatea Sa Bartholomaios, noul Patriarh Ecumenic a participat la numeroase întruniri panortodoxe şi pancreştine.

Ca mitropolit şi director al Biroului Patriarhului Ecumenic, Sanctitatea Sa l-a însoţit pe Patriarhul Dimitrios I în toate vizitele oficiale efectuate în Bisericile ortodoxe autocefale, în America, la Roma, la Consiliul Ecumenic al Bisericilor şi la Conferinţa Bisericilor Europene.

A vizitat România în anul 1986, ca delegat al Patriarhiei Ecumenice la funeraliile Patriarhului Iustin si în 1987, ca membru al delegaţiei oficiale a Patriarhiei Ecumenice, care a însoţit pe Patriarhul Dimitrios I în vizita efectuată Bisericii Ortodoxe Române.

Întîistătătorul Bisericii noastre, ierarhii, clerul şi credincioşi îl întîmpină pe noul *Patriarh Ecumenic* cu sincera urare de sănătate, pace şi îndelungată arhipăstorire!

„Bătrînească şi cinstita şi curata noastră Lege"

Vorbind despre Andrei Şaguna, Octavian Goga, fiul preotului din Răşinari, îl aseamănă pe marele mitropolit cu un stîlp de foc care luminează în noapte. Credem că nu greşim cînd acest lucru îl putem spune şi despre poetul răşinărean, cînd ne gîndim mai ales la lucrarea şi creaţia sa de pînă la 1918, perioadă în care Oct. Goga a fost un fidel purtător de cuvînt al românilor transilvăneni, întărindu-i şi luminîndu-i prin harul versurilor sale, care ne încălzesc şi ne fac să ne contopim cu bucuriile şi mai ales ofurile celor mulţi, pentru al căror bine sîntem chemaţi şi astăzi să punem umărul. Să ne amintim doar următoarele versuri din poezia „Rugăciune":

În pieptul zbuciumat de doruri
Eu simt ispitele cum sapă,
Cum vor să-mi tulbure izvorul
Din care sufletul s-adapă.
Din valul lumii lor mă smulge
Şi cu povaţa Ta-nţeleaptă,
În veci spre cei rămaşi în urmă
Tu, Doamne, văzul meu îndreaptă.

. . . . . .

Alungă patimile mele,
Pe veci strigarea lor o frînge
Şi de durerea altor inimi
Învaţă-mă pe mine a plînge.
Nu rostul meu, de-apururi pradă
Ursitei maştere şi rele,
Ci jalea unei lumi, Părinte,
Să plîngă în lacrimile mele.

Răsărit şi crescut în sînul obştei celei mari a fiilor acestui pămînt, Oct. Goga a fost deplin convins de rolul negrăit pe care credinţa noastră ortodoxă l-a avut şi îl are în menţinerea fiinţei, în luminarea şi întărirea răzbaterii poporului român prin încercările grele cărora a trebuit şi trebuie să le facă faţă în aspra sa istorie, credinţă pe care, în poezia „Moş Craciun", o numeşte atît de inspirat: *„Bătrînească şi cinstita şi curata noastră Lege"*. Stima sa faţă de această „Lege", „Legea românească", cum a fost şi este ea numită în Transilvania, rezultă, între altele, şi din poezia „Străinul", în gura căruia pune şi cuvintele „că nu-i păcat mai mare/ Decît să-ţi lepezi Legea ta", sau cum glăsuieşte în „Dascălul": „Focul mare al dragostei de Lege, / ... prin potopul veacurilor negre / Ne-a luminat cărările pribege".

„Bătrînească şi cinstita şi curata noastră Lege".

Bătrînească de bună seamă pentru că Legea noastră creştină ortodoxă nu este de ieri-de-alaltăieri, venită de undeva ca o marfă de import, ci ea este deodată cu noi; ne-am născut cu ea, din care motiv ne-a pătruns în întreaga noastră structură psiho-fizică, în toate mădularele noastre, în toată plămada noastră, revărsîndu-se în afară în chipul senin al românului, în generozitatea sa, în simţul armoniei şi echilibrului său, al răbdării sale, al toleranţei sale, al omeniei sale, în zicalele sale, în muzica, în portul şi dansul său, toate încărcate de-o extraordinară frumuseţe morală. „Ortodoxia — spune undeva profesorul şi istoricul Ioan Lupaş — a plămădit sufletul etnic al acestui popor; din ea au izvorît toate creaţiunile lui de artă literară şi cultură, menite a-i deschide căile spre perfecţionarea morală şi intelectuală". Moldoveanul — constata la vremea sa Dimitrie Cantemir — nu se aşează la masă pînă cînd nu lese în stradă şi priveşte în sus şi-n jos să vadă dacă nu este vreun călător să-l poftească la bucatele sale, atîtea cîte le avea.

Bătrînească, pentru că primele certificoate de naştere această Lege le scria încă din sec. I al erei noastre creştine, cînd Sf. Apostol Andrei, pe care ar trebui să-l trecem la loc de mai vădită cinstire în calendarul nostru creştinesc şi naţional, cînd ucenici ai Sf. Apostol Pavel, negustori greci, apoi, ceva mai tîrziu, soldaţi romani aruncau primele seminţe evanghelice pe meleagurile noastre.

Bătrînească, pentru că ne-a vegheat paşii de la naştere, ne-a dus de mînă ca o mamă bună, ne-a învăţat ce e bine şi ce e rău, mîngîindu-ne şi întărindu-ne în vremuri de ispită, a stat mereu la sfat cu noi cum au stat încă din vremuri imemoriale bătrînii noştri încărcaţi de ani şi de înţelepciune. Căci nu fără temei s-a născut vorba: Cine n-are bătrîni să-i cumpere.

Şi cinstita, de bună seamă în înţelesul de respectata, demna de cinstire Lege. Şi cu adevărat am cinstit-o şi, nădăjduim, s-o cinstească în continuare fiii neamului nostru.

Au cinstit-o atîţia martiri, încă din chiar primele zile ale naşterii sale, sfinţi ştiuţi şi, mai ales, neştiuţi, care i-au urmat mai cu osebire sfatul, care au apărat-o cu jertfa vieţii lor şi au înmiresmat pămîntul nostru cu frumuseţea vieţii lor spirituale, şi de care n-am dus lipsă niciodată şi despre care nădăjduim să se vorbească de acum încolo tot mai mult; au cinstit-o Sf. Sava de la Buzău, Sf. Ioan Românul; Sf. ierarhi Ilie Iorest şi Sava Brancovici, Sf. Oprea, ciobanul din Sălişte ,Sf. Daniil Sihastrul şi într-un mod cum nu se poate mai onorant pentru ei şi pentru neamul românesc, Sf. Constantin Brîncoveanu, Sfinţii Matei, Radu, Ştefan şi Constantin, fiii săi, care şi-au pus de bună voie capul pe butuc, decît să se lapede de Legea lor; a cinstit-o ţăranul român din Mărginimea Sibiului din anii luptei împotriva uniaţiei, ţăran care trimitea vorba Mariei Tereza că dacă vrea să-i ia cojocul, i-l dă, dacă-i doreşte braţele, i le dă, dar sufletul — Legea, aşadar, credinţa — nu i-l dă pentru nimic în lume; a cinstit-o Horea, cînd asemenea Mîntuitorului pe cruce, şi-a iertat vînzătorii, înainte de-a fi ciopîrţit cu roata şi înca mulţi ca el.

A cinstit-o Neagoe Basarab cînd sfătuia pe fiul său Teodosie: „Ia aminte şi aceasta, fătul meu, că poruncesc dumnezeieştile Scripturi, să te lepezi de

(Continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Papuc

TIMOTEI POPOVICI

(Urmare din pag. 1-a)

În Basarabia, muzica bisericească lineară, cultivată de altfel și de Timotei Popovici, a fost ilustrată vreme îndelungată de compozitorul preot M. Berezovschi (1868—1940), dirijor al corului catedralei din Chișinău, cu operă tipărită (Cîntările Sfintei Liturghii) de I. Căpriță, laic originar din Banat și autor de melodii laice, unele ajunse a fi socotite „populare", și de diaconul Alexandru Cristea, autorul melodiei „Limba noastră", pe versurile lui Al. Mateevici. Pe toți aceștia i-am apucat și eu, în corul celor din urmă cîntînd ca elev de seminar. I. Căpriță a fost profesor la Seminarul din Chișinău, iar Al. Cristea la Școala Eparhială de fete din același oraș, dar a condus și un cor mixt, de seminariști și eparhialiste înainte de război. Compozitori de muzică bisericească au mai fost Vasile Popovici (n. 1900) și Mihail Bârcă (n. 1888), acesta din urmă prelucrînd *Colinde și cîntece de stea*, pe versuri populare, o *Liturghie pe teme psaltice* și alte *Cîntări bisericești*. Vasile Popovici a compus un *Triptic de Crăciun* și *Urare de Anul Nou*.

I-am amintit anume pe acești basarabeni pentru că, în ultima jumătate de secol, unii din ei au fost completamente omiși din repertorii și enciclopedii, și n-a fost drept. Doar în treacăt se cade să mai amintim aici măcar cîțiva din cei cu care Timotei Popovici trebuie trecut în aceeași familie de creatori cu faimă mare în muzica românească, atît în cea bisericească, precum și în cea laică. Anton Pann (1794—1854) autorul melodiei lui *„Deșteaptă-te române"*, — căci chiar dacă această melodie e în parte culeasă și de unii atribuită lui G. Ucenescu — Anton Pann tot mare rămîne, apoi Varlaam Basarabeanul (Barancescu, protopsalt și profesor la Brașov, retras la Mînăstirea Ciolanu), Dimitrie Suceveanu și neapărat I. Popescu-Pasărea (n. 1871—1943) și dascălul său Ștefanache Popescu (1824—1911).

Timotei Popovici era bănățean după naștere (n. Pîncova, jud. Caraș-Severin), dar adevărata carieră muzicală a făcut-o la Sibiu, pe urmele lui *Dimitrie Cunțan* (1837—1910) și ale lui *Gheorghe Dima* (1847—1925). Venit la Sibiu de la Brașov (1899) ca profesor la muzică vocală și instrumentala la Seminarul „Andreian", a fost și econom al Seminarului și îndată și profesor la școala de fete a „Asociațiunii" (ASTRA). În anul urmator a fost numit și director de muzică la *„Reuniunea de muzică"*. În anul 1910 a fost ales dirigent al „Reuniunii sodalilor români din Sibiu". Din 1906 preda la Secția pedagogică a Seminarului și ... desenul. Corul mixt înființat de el încă în vechea bisericuță care exista pe locul actualei catedrale, s-a dezvoltat începînd din anul 1922 în măreața catedrală de azi, pînă a avea 200 de persoane, devenind unul din cele mai bune coruri din țară. Dirijorul, Timotei Popovici, 18 ani a organizat și condus acest cor fără nici un salariu personal.[12] A fost urmat de prof. pr. Gheorghe Șoima, iar astăzi e continuat de arhid. prof. Ion Popescu, pe linia tradiției ctitorului Timotei Popovici.

Aici la Sibiu, a compus, a armonizat, a cules opere muzicale populare, patriotice, legende istorice cîntate, colinde și cîntece de stea. A compus, e de la sine înțeles, melodii bisericești, inclusiv *„Cîntările Sfintei Liturghii"*.[13] Tot din această categorie face parte și o *Rugăciune la procesiuni religioase* (Sibiu, 1921). Despre *Cartea de cîntece*, în care introduce melodii populare și patriotice pentru școlari, am amintit mai înainte. Adaugam că a publicat trei ediții, de fapt însă trei volume diferite pentru că sînt foarte diferite ca dimensiuni și conținut.[14] În 1905 a publicat un *Dicționar de muzică*,[15] iar în 1914, șapirografiat, un *Repertor coral pentru cor de bărbați* (126 p.), în care cele mai multe melodii sînt ale sale, dar a ales și bucăți frumoase din creația altor compozitori, precum Gh. Dima, A. Adam, Beethoven, Ciprian Porumbescu, acesta și cu melodii religioase: *„Adusu-mi-am aminte"* și *„Tatal nostru"*, Fr. Schubert, Marschner, Tudor de Flondor cu „Somnoroase pasărele" pe versurile lui Eminescu, I. Vidu ș.a. In 1920 a scos o cărticică de *Cîntece naționale* pentru 2 voci egale (20 p.), iar în 1928 o culegere de colinde *„Florile dalbe"* (2 vol., Craiova), colinde avînd însă risipite prin toate celelalte *cărți* pe care le-a publicat.

Opera muzicală a lui Timotei Popovici e alcătuita din compoziții originale, din culegeri și prelucrari după melodii populare și din compoziții *„în gen popular"*. Timotei Popovici vedea în muzică *„unul din cele mai puternice mijloace de educație"*. Muzica are ca scop *„cultivarea tuturor sentimentelor bune omenești și în special a celui religios, moral și patriotic național"*. Dar ea are și un al doilea scop atît de important: *„cultivarea simțului muzical și a culturii estetice și artistice"*. După părerea lui, izvorul cel mai curat al muzicii, care poate duce la asemenea rezultate, care poate pătrunde ușor în suflete, este *„cîntecul popular"*, și anume, la noi românii, cîntecul popular românesc. El face o întreagă demonstrație asupra necesității absolute a cultivării *acestui cîntec*, și nu a cîntecului popular străin care, nu de altceva, dar nu ni se potrivește și, mai ales, nu se potrivește rolului educativ pe care îl are în vedere Timotei Popovici. El spune despre sine: *„Am adaptat melodii populare, mai ales din cele fără text, și am compus însumi în genul muzicii populare, melodii pe texte bune, alese din poezia populară, ori din poeții cei mai de seamă ai noștri. M-am ferit înadins de cîntece cu caracter străin și, cu deosebire, de cîntece populare străine pentru că pe acestea le consider ca dezastruoase pentru sufletul românesc, în urma efectului lor de înstrăinare, ce îl observăm cu durere la prea mulți dintre aceia care, începînd cu grădina de copii și pînă la încheierea instrucției muzicale în școala secundară, au fost „educați" românește, dar cu cîntec străin"...*[16].

Cîntecul popular, *sau în gen popular*, ocupă un loc important în creația lui Timotei Popovici, și ar fi greu de spus care, înaintea căruia trebuie așezat: cîntecul religios, cel popular, cel patriotic sau colindele și cîntecele de stea. Căci a excelat în toate. Și multe din melodiile pe care le credem astăzi anonime, sînt de fapt opera lui. Iată numai cîteva exemple: „Cîntec de primăvară", pe versurile lui Șt. O. Iosif: *„Înfloresc grădinile / Ceru-i ca oglinda / Prin livezi albinele / Și-au pornit colinda"*; „Vine Mai", pe text de I.I. Onu: *„Vine, vine luna Mai / Se preface tot în rai / Cum încep căldurile / Înfrunzesc pădurile"*; „Cîntec de leagăn" pe text de Șt. O. Iosif: „Hai odor, hai păsărică ...."; „Marșul lui Iancu"; „Sfînta zi de libertate"; „Rodica" pe text de Vasile Alecsandri: *„Purtînd cofița cu apă rece"*... și am putea da încă multe exemple (La Oglindă, Florile daibe, Linu-i lin, Praznic luminos etc.).

Timotei Popovici a luptat toată viața pentru păstrarea nealterata, am zice pentru apărarea de poluarea modernismului fals înțeles, a cîntecului popular și a colindelor. În această privință ar putea fi pe bună dreptate considerat un premergător al tuturor celor care azi luptă pentru aceeași păstrare a autenticității melodiilor de inspirație și origine populara. Începînd din 1926 el a inițiat concertele de colinzi din catedrala din Sibiu sub lozinca: *„Pentru reînvierea și cinstirea vechilor și frumoaselor noastre cîntece de Crăciun"*.[17] Aceeași operă de păstrare a autenticității melodiilor tradiționale, populare, și de curățire de influențele străine, a întreprins-o Timotei Popovici și în legătură cu cîntările „Oastei Domnului". Pr. Gheorghe Șoima, care i-a fost apropiat, a remarcat întotdeauna și rigoarea cu care își alegea textele, cu grija de a nu aduce vreo atingere nepotrivita moralei creștine, mai ales în unele cîntece populare.[18] Se vede bine pe toate textele pe care a compus că a ales creații ale marilor scriitori, Eminescu, Alecsandri, Coșbuc, Șt. O. Iosif, D. Bolintineanu și alții, și că nu și-ar fi îngăduit niciodată să-și pună geniul creator în slujba vreunor expresii licențioase, sau măcar aluzive, atentînd la morala creștină și publică. Chiar atunci cînd din folclor a prelucrat și teme exprimînd relații și sentimente dintre tineri, le-a ales pe acelea a căror puritate și firesc decent n-a putut sugera nimănui gînduri urîte.

Cu un anumit prilej a dovedit și deosebite calități de polemist cu privire la muzica populară românească pe care unii au încercat fie s-o amestece cu alte caractere melodice, fie s-o falsifice sau s-o atribuie altor națiuni decît celei române. Este elocvent în privința aceasta un articol pe care l-a publicat în 1946 în „Gazeta Sibiului" și pe care l-a scos apoi într-o broșură, intitulată: *„Despre folclorul poetic și muzical român. În legătură cu moartea unui folclorist"*. Polemiza cu un autor căruia nu-i dă numele (un bun prieten al său, zice), dar dă numele folcloristului mort: Béla Bartók. E de la sine înțeles că îl prețuia pe Béla Bartók, dar, în broșura amintită mai sus, arată că multe din culegerile lui Béla Bartók erau de fapt melodii ale lui Vidu (Auzi valea, Spusu-mi-a frunza de vie ș.a.), iar unele prelucrări ale lui Bartók *„erau nepotrivite cu firea"* melodică românească, fiind prea intelectualizate, intervenindu-se prea mult în ele. *„Cîntecul românesc de-arîndul (dimpreună cu colindele), nu primește decît haina simplă și cea mai frumoasă, ce se numește clasică, adică hăinuța țărăncuței noastre, albă, împodobită cu flori, altițe și alte cusături și podoabe marunțele și gingașe, ce însă nu-i vatămă cu nimic frumusețea sa românească. Altă îmbrăcăminte nu-i trebuie țărăncuței noastre mîndre, cum nu-i trebuie nici cîntecului nostru românesc"*.[19]

Despre Béla Bartók, Timotei Popovici spune că el, în studiile sale teoretice, nu a căutat să lămurească *„însușirile cîntecului românesc, ci mai mult unele asemănări și influențe ale muzicii neamurilor cu care trăim împreună în țara noastră, ori sîntem vecini, cum și influența muzicii noastre asupra muzicii lor"*. Ar fi dorit așadar ca Bartók să se informeze mai mult asupra creației românești — arată cu erudiție și toate sursele la care ar fi putut apela — și că ar fi trebuit să știe că multe din melodiile culese de el erau deja culese de alți muzicieni români, cărora le dă și numele, și exemplifică cu titluri cîntecele la care se referă. Supărarea cea mai mare a lui Timotei Popovici este aceea că, în urma unor certuri cu confrații săi, Bartók a *„șters cu buretele"* ce a scris mai înainte, și peste acelea *„a scris cu litere groase că, tot ce a cules, nu este românesc, ci unguresc"*.[20] Ori împotriva acestei afirmații stă realitatea și toate culegerile anterioare de folclor din Transilvania și Banat, facute chiar de el, Timotei Popovici, de Gheorghe Dima, de D.G. Chiriac, Ion Vidu, G. Brezu, Ion Bohociu, Sabin Drăgoi, Ion Deiu, Tiberiu Brediceanu, Achim Stoia, Dr. Nicolae Ursu la care Timotei Popovici a văzut un manuscris cu peste 600 de colinde și cîntece românești, C. Brăiloiu, Ilarion Cocișiu, Gheorghe Șoima, Ilie Micu, Gheorghe și Aron Bogdan, profesorul Garofoiu și, bineînțeles, Anton Pann. Sînt, cu adevărat, mărturii cu neputință de pus la îndoială și pot trage greu pe talgerul cîntarului polemic al lui Timotei Popovici.

Trebuie să remarcăm însă că polemica pe care o cultivă muzicianul nostru e de cea mai academică ținută, în termeni urbani, convingători, bine argumentați, care n-ar fi putut mînia nici un interlocutor onest.

Cu acest prilej Timotei Popovici povestește și un episod legat de creația pianistului Franz Liszt (1811—1886) pe care toate enciclopediile îl numesc *„pianist ungur"*. Timotei Popovici îl numește „neamțul Franz Liszt"! Probabil aceasta vine dintr-o ceartă pe care Liszt a avut-o spre sfîrșitul vieții cu conaționalii săi, după care a scris o carte în limba germană, în care ar fi declarat că muzica ungurească nu e ungurească, ci *„se datorește fraților cu pielea tuciurie"*.[21] Aceasta i-ar fi atras anatema generală și izgonirea din toate pozițiile pe care le deținea în cultura țării sale. N-am cercetat aceste lucruri, așa că le notăm așa cum le-a scris Timotei Popovici. El mai făcea însă o constatare: că Liszt ar fi făcut o improvizație de marș maghiar (numit de aceștia Marșul lui Rákotzy) cu foarte multe elemente asemănătoare melodiei: *„Strigă Bărnuț din Sibiu, că Ardealul nu-i pustiu, Strigă Iancu de la munte, nu te teme măi Axente"*, melodie folosită de Timotei Popovici, din tezaurul românesc folcloric din Transilvania, în poemul despre Avram Iancu, intitulat *„Regele munților"*, Liszt ar fi folosit melodia în ceea ce a numit el o *rapsodie* pe care ungurii o credeau ungurască. Timotei Popovici spune că chiar Liszt ar fi declarat contrariul. Se știe că Octavian Beu[22] a descoperit la Weimar, mai tîrziu, și o *Rapsodie română*, a lui Liszt, pe lîngă cea ungurească cunoscută.

Nefiind specialist, nu mă angajez nici în această discuție, dar o însemnez pentru specialiști cu gust pentru polemici, care, după expresia lui O. Paler, au a cultiva genul polemicilor cordiale!

Problema, deși nu era și muzician — poate numai asta nu era — l-a preocupat și pe Nicolae Iorga. Într-o comunicare susținută la Academia Română, el spune că multe pasaje, teme din *Rapsodia ungară* de Liszt, sînt de origine românească și ar putea fi puse pe două coloane.[23]

Așa că chiar dacă Timotei Popovici se referă la această rapsodie, că ar fi avînd în ea numeroase elemente muzicale românești iată că are un sprijinitor în Nicolae Iorga.

În afară de respectul pentru puritatea melodiilor populare, pentru textele morale, pentru colindele care să nu-și piardă aroma pe care o au atunci cînd sînt cîntate de copii la ferestre în Ajunul Crăciunului, și care reprezintă moșteniri din moși-strămoși, creații anonime ale geniului popular, Timotei Popovici a mai încercat ceva. Poate un lucru mărunt, dar semnificativ totuși. A propus ca indicațiile de executare a melodiilor să fie în românește, nu în italiană. *„Și în muzică putem și trebuie să vorbim românește"*, scrie el.[24] El așa a și făcut dar, dîndu-și seama că e într-un moment de *trecere*, a notat de cele mai multe ori, în paranteză, și indicația italiană: lin (lento), încetinel (andantino) timp de horă (allegro) etc. Alteori doar indicația românească: sprinten, maiestuos, moderat, vioi etc.

În fruntea multor melodii populare, sau la colinde, el notează că sînt de origine populară, „cîntec vechi", „cîntec popular", „colindă populară", la multe din ele indicînd și localitatea de unde au fost culese: din Rășinari, din Banat, din Ardeal.

La unele notează „melodie devenită populară" (Primăvara). Ține mult la arătarea sursei anonime, populare, pentru a ilustra astfel geniul muzical, creator, românesc, parcă știind ce va scrie un Aldous Huxley că „în antichitate artele erau aproape în întregime anonime".[25] Grecii au fost cei care au însemnat numele autorului pe operă, sau au făcut să se știe autorul. Huxley crede că au făcut-o din orgoliu, pentru faimă imediată și în posteritate. Și iată că au fost apoi bine imitați, chiar pînă la legiferarea dreptului de autor. Și la legitimarea semnăturii. Acesteia nu i-a scăpat nici Timotei Popovici. Și-a semnat compozițiile proprii și ele nu sînt puține deloc. Și sînt frumoase. Nu poate exista astăzi un repertoriu de concert de colinzi, fără numele lui Timotei Popovici. Tot așa și în cele mai exigente repertorii de muzică populara, sau în gen popular din studiile de mare importanță, publicate de Timotei Popovici, se intitulează: *„Principiul național în muzică"*. Pornind de la ideea că factorii principali care alcătuiesc viața sufletească a unui popor sînt mai ales limba, poezia și arta, el se ocupă îndeosebi de muzică și anume de cea populară în care vede exprimată întreaga ființă a unui popor. *„În cîntecele poporului este exprimată foarte lămurit firea poporului cu modul lui deosebit de gîndire și simțire cu toate înclinările, suferințele și aspirațiunile sale"*.[26] Muzica este, după limbă, cel mai puternic factor național și cultural. Ea trebuie căutată la sate, acolo unde poporul e mai ferit de influențele străine. Se ridică deschis împotriva cupletelor triviale care denaturează muzica, și împotriva alterării ei prin muzica țigănească. Îi recunoaște acesteia meritele, dar previne împotriva amestecării ei cu muzica românească. Aceasta se va fi potrivind altora, dar nu nouă. Ca talent și suflu poetic, Timotei Popovici trimite la sursele românești. Muzica adevărată trebuie căutată *„în coliba săracului, în cîmpul înflorit și în lanurile aurii, în crîngul întunecos și în codrul frate de cruce, la munte și în poiana înverzită, în șezatorile fetelor și în horele din sărbători unde, nestingherit de nimeni, țăranul român își cîntă suferințele și bucuriile sale, își varsă tot focul inimii lui curate. Acolo trăiește doina strămoșească"*.[27]

Poate că, citite acum, îndemnurile lui Timotei Popovici să mai fie încă actuale ca și atunci cînd au fost scrise, deși marea cantitate de folclor existent, acumulat de veacuri, a fost redusă substanțial de mulți și harnici culegători. Folclorul nou, nu mi se pare a se putea impune deocamdată. El are nevoie de o lungă perioadă de verificare, de esențializare și de contribuții nenumărate care, în convergență de simțire și de expresie, să-l impună. N-aș putea însă afirma cu certitudine că totul a fost cules și că tezaurul s-a epuizat. Cred că în privința aceasta are dreptate Adam Miczkiewicz, citat chiar de Timotei Popovici: *„O, cîntec popular! Tu stai și păzești templul amintirilor naționale, tu ai aripi și glas ca de Arhanghel, adesea ai și arme ca dînșii! Flacăra mistuie lucrările penelului, tîlharii jefuiesc comorile, dar cîntecul scapă în veci cu viață și se strecoară printre oameni. Dacă sufletele înjosite nu știu să-l hrănească cu dor și cu speranță, el fuge la munți, se acață de stînci și de acolo spune de vremuri trecute"*.

Credincios punctului de vedere de la care a pornit, Timotei Popovici nu crede că adevărata cultură muzicală s-ar face numai pe baza muzicii clasice străine, cum credeau unii în vremea sa. El crede că ea se face prin cultivarea muzicii naționale, pornind de la muzica populară, dar mai crede și că aceasta poate fi ridicată la înălțimea clasicismului.[28] O parte din creația lui George Enescu o probează îndestul și, dacă ar mai trăi, Timotei Popovici ar putea apela desigur și la acest argument...

Un portret frumos îi face lui Timotei Popovici profesorul Ilie Micu și accentul cade tocmai pe specificul muzicii populare românești la care atît de des a apelat Timotei Popovici. O idee din acest portret mi-a plăcut îndeosebi: *„Sîntem datori* — scrie profesorul în numele lui Timotei Popovici — *ca viersul dat numai nouă* (s.n.) *și numai în putințele noastre de păstrare și fructificare să-l facem valabil și pentru alte neamuri care doresc să ne cunoască și să guste din prisosul comorii noastre sufletești"*.[29] Îmi place ideea aceasta că Dumnezeu ne-a dat un anumit viers *numai nouă*, un specific românesc deci, și că sîntem datori să-l arătăm și să-l înmulțim ca pe un talent special. Ilie Micu, aflăm chiar dintr-un articol al lui Timotei Popovici, îi era ucenic și, prin 1946, conducea la Sibiu corul „Reuniunii române de muzică Gheorghe Dima".[30]

În 1945 Timotei Popovici a fost sărbătorit la împlinirea vîrstei de 75 de ani. S-au scris atunci cuvinte frumoase despre activitatea lui.[31] În arhiva Mitropoliei din Sibiu se păstrează copiile unor scrisori și dedicații trimise lui Timotei Popovici cu diferite ocazii de prof. univ. Const. N. Tomescu, de Grigore Magiari și Nicolae Lungu, de prof. G. Breazu și Principesa Ileana. Există și un text intitulat *Vînzarea lui Iuda*, din care vedem că Timotei Popovici scria și texte în versuri, pentru unele compoziții ale sale, căci se specifică: „Versuri și muzică, pentru 2—4 voci egale și mixte de Timotei Popovici". Nu se poate ști al cui e scrisul. Iată textul care, poate, e inedit:

1. Cînd la Cina cea de Taină Domnul cu ai Săi a stat
   El știind ce-avea să vină, cu glas blînd le-a cuvîntat:
   Frații mei sosit-a ceasul de-mplinire, cum e scris
   Judecat voi fi la moarte și pe cruce voi fi-ntins.
2. Voi să nu vă pierdeți rîvna, nici să vă înspăimîntați
   Credeți și-n curînd veni-va vremea să vă bucurați
   Dar dintre voi unul este, care-Mi va fi vînzător
   Pe trei zeci de-arginți acela mă va da jidovilor.
3. Ucenicii întrebară care-i acel păcătos
   Ce-ar cuteza să-l vîndă pe Domnul Iisus Hristos?
   Cînd veni rîndul lui Iuda, Domnu-i zise: Da, tu ești
   Mergi degrab și isprăvește fapta ce o plănuiești
4. Atunci Iuda cel fățarnic merse de se tîrgui
   Cu-n sărut le dete semnul și arginții și-i primi
   Dar curînd veni mustrarea... banii'napoi de-aruncă
   Și fugind pe cîmp, departe, de-un copac se spînzură.

Cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la naștere (1970, la 20 august), precum și a împlinirii a 20 de la moartea sa (11 iulie 1970) la Sibiu s-a organizat o Sesiune de comunicări și un Simpozion comemorativ la care au vorbit din Sibiu: prof. Ilie Micu, prof. Gheorghe Șoima, Corneliu Dragoman, apoi prof. Dumitru Jampon-Marga, din Caraș-Severin, prof. Constantin Catrina, din Brașov, prof. Nicolae Oancea din București, prof. Nicolae Varga din Tîrgu Mureș și mitropolitul Nicolae Mladin[32]. Cu acea ocazie s-a organizat și o expoziție comemorativă, un concert și un parastas la catedrală. In 1990 s-au împlinit 120 de ani de la naștere, și 40 de ani de la moartea lui Timotei Popovici. În afară de amintirea celor două date, în catedrala din Sibiu, cu prilejul concertului de colinzi dinaintea Crăciunului, nu s-a mai făcut nici o festivitate de comemorare. Se face, iată acum, cu un an mai tîrziu dar, vorba românului, mai bine mai tîrziu decît niciodată! Anul rotund 1990 a fost un an prea plin de evenimente, de comemorări ale eroilor, martirilor și victimelor Revoluției din 1989, așa încît abia acum Sibiul respiră și în ritmul îndatoririlor de a-și aminti de oamenii lui mari din trecut, printre care unul foarte însemnat a fost Timotei Popovici.

E interesant să aflăm din *Cartea de cîntece* a lui Timotei Popovici, că el a scris și armonizat și un cîntec cîntat de Andrei Șaguna, probabil lui Dimitrie Cunțan, de la care l-a auzit Timotei Popovici. E vorba de un *„Imn la Intrarea în Biserică"*, Cîntec popular religios.[33] Textul e de Zaharia Boiu.

Timotei Popovici, precum dau mărturie toți cei care l-au cunoscut, a fost un suflet bun, generos, precum se și cuvenea să fie un om în care totul era muzică, armonie. A lăsat amintiri frumoase ca muzician și ca om. Orfeu vrăjea cu lira sa oameni și zei, animale și plante, Timotei Popovici a vrăjit multe generații de elevi, studenți și credincioși ai Sibiului.[34] Acum bucură cu cîntecul său o țară.

Muzica deschide ferestrele binelui din om: prin ele iese și intră frumosul, armonia, simfonia, înțelegerea, dragostea. Pe drept cuvînt Shakespeare spunea (Negustorul din Veneția), că omul care nu are muzică în el e gata de orice trădare și mișelie. Într-un asemenea om să nu aibă nimeni încredere *(Let no such man be trusted)*.

Timotei Popovici ne-a învățat să iubim muzica, muzica din popor, muzica divină, muzica însuflețitoare de sentimente nobile și de iubire de glie, de limbă și de neam, muzica din noi.

---

1 Apostol D. Culea, *Despre Italia muzicală*, în revista *„Izvorașul"*, I, 16—18 mai 1920 p. 5, cf. Octavian Lazăr Cosma, *Hronicul muzicii românești*, vol. VI, Buc. 1984, p. 60.

2 Timotei Popovici, *Carte de cîntece*, Sibiu, 1924, p. IV. O listă a cărților publicate de Timotei Popovici, vezi la Eusebiu R. Roșca, „Monografia Institutului Seminarial Teologic-pedagogic „Andreian", Sibiu, 1911, p. 123—124.

3 Aldous Huxley, *Și restul e tăcere*, Buc. 1977, p. 50.

4 *op. cit.*, p. 131.

5 *op. cit.*, p. 119.

6 *op. cit.*, p. 117.

7 *op. cit.*, p. 123.

8 *op. cit.*, p. 21. I. Vorobchievici e și autor al unei Sfinte Liturghii, Viena 1869, 1887.

9 *op. cit.*, p. 75, pe 2 voci, și încă o dată pe 3 voci, p. 40.

10 *Mama lui Ștefan cel Mare*, în op. cit., p. 78 și urm.

11 *op. cit.*, p. 149.

12 Pr. Gheorghe Șoima, *Părintele Timotei Popovici. Din prilejul unei aniversări*, în „Revista Teologică", XXXV, nr. 7—8, 1945, p. 319.

13 Ex. *Cîntările Liturghiei*, pe 3 voci egale, Sibiu 1908; o altă varianta Sibiu 1933; alta, Sibiu 1942; *Cîntările Liturghiei pentru 2 voci egale*, Sibiu 1942; *Cîntările liturghiei pentru cor mixt*, Sibiu 1943, 100 p.

14 Cea din 1911, 36 p., iar cele din 1923 și 1924, 168 p.

15 Sibiu, 1905, 160 p. Despre *Dicționarul* lui T. Popovici, vezi și Octavian Lazăr Cosma. *Hronicul muzicii românești*, cit. supra. p. 514—515. Remarcă mai ales erudiția informației. Despre opera și bibliografia asupra lui Timotei Popovici, a se vedea și Viorel Cosma, *Muzicieni români*. Lexicon, Buc 1970, p. 368—369.

16 Prefață la *Carte de cîntece*, Sibiu 1924, p. V

17 Gh. Șoima, *op. cit.*, p. 321.

18 *Idem.*

19 Timotei Popovici, *Despre folclorul poetic și muzical român. În legătură cu moartea unui folclorist*, Sibiu, 1946, p. 3.

20 *Idem*, p. 7.

21 *Idem*, p. 8.

22 *Idem*, p. 7. Vezi și Lucian Predescu, Enciclopedia Cugetarea, p. 492 col. 1.

23 În „Curierul Artelor", III, 19—22, 28 martie—aprilie 1920, p. 5, cf. Octavian Lazăr Cosma, *op. cit.* p. 269.

24 Timotei Popovici, *Cartea de cîntece*, p. V.

25 *op. cit.*, p. 121.

26 *op. cit.*, în text, p. 4.

27 *Idem.*, p. 15—16.

28 *Idem*, p. 8.

29 Prof. Ilie Micu, *Părintele Timotei* în „Vestea", nr. 25. 3, 1945.

30 Timotei Popovici, *Concertul Reuniunii române de muzică Gheorghe Dima*, în „Gazeta Sibiului", XIII, nr. 24, 7 iunie 1946, p. 1—2.

31 v. *Foaia diecezană*, 15 iulie 1945, nr. 28—29, cu un articol de Constantin Vladu; v. și „Revista Teologică", Sibiu iulie—august 1945; vezi și „Gazeta Sibiului" nr. 27 din 29 iunie 1945. În aceeași „Gazetă a Sibiului" însuși Timotei Popovici publică un articol frumos (nr. 52, 1945), *„În țara colindelor"*, în care povestește cum a cules colinde de la o maramureșancă de 19 ani care nu știa nici a scrie, nici a ceti, avînd astfel riguranța că sursa e genuină și că transmite melodii „auzite". Despre opera teoretică, studii și articole de Timotei Popovici, vezi indicații la Viorel Cosma, op. cit.

32 O dare de seamă pe larg și întreaga cuvîntare a mitropolitului Nicolae Mladin se află în rev. „Mitropolia Ardealului", *ultimul număr* pe 1970.

33 *op. cit.*, p. 38.

34 Gh. Asachi scria în poezia La patrie:
Din cîntarea lui Orfeos munții Traciei s-umpleau
Și din sunetul lui dulce crude fiare se-mblînzeau!

Cel ce domnește între oameni cu dreptate, cel ce stăpînește cu temere de Dumnezeu, este ca lumina dimineții cînd răsare soarele

(II Regi 23, 3—4)

Iată tu ești în necaz pentru că ești băutor de sînge.

(II Regi 16, 8)

PĂRINŢII ŞI COPIII*

Refugiată din ţara conducătorilor „fără Dumnezeu" (Rusia bolşevică) ,fiica unui mare scriitor rus (Alecsandra fiica lui L. N. Tolstoi), declara unor ziarişti în 1931 (la New York), despre oamenii ţării sale următoarele:

„Ziua oamenii dărîmă bisericile şi noaptea plîng, se căesc şi se roagă lui Dumnezeu... Acei oameni care lovesc cu tîrnăcoapele în zidurile sfinte îngenunchează noaptea şi plîng amar din suflet. Sufletul se împarte în două şi merge spre descompunere".

Oameni de apocalips, care ziua dărîmă la biserici, iar noaptea îngenunchează şi se roagă!... Sînt oameni blestemaţi şi nenorociţi, care strică moravurile bune şi dărîmă cetăţile de scăpare, apoi plîng pe ruine, ca Ieremia soarta poporului în robia Babilonului!...

Oameni cu sufletul în descompunere...

De unde: din ce mediu şi din ce cauze începe tragedia aceasta?... Din armată, vor răspunde unii; din politică, vor răspunde alţii; din şcoală sau chiar din biserică, vor spune toţi cei ce caută pricini externe pentru a lămuri descompuneri şi prăbuşiri lăuntrice.

Adevărul este că răul social sau colectiv este suma relelor individuale; că răul din afară este fructul răului *din inimă* (Mt. 15, 18—19; Mc. 7, 20—23); că răul din stat e răul din familie.

Prima revărsare a răului din inimă în lume începe din familie. De aici începe mărirea şi decăderea, binecuvîntarea şi blestemul. Prin copii rămîne familia şi societatea, şi tot de la ei începe şi descompunerea şi moartea.

Aşa încît la întrebarea: de unde începe descompunerea sufletului unui popor, vom răspunde că de la celulă, din cuibul vieţii familiale, de la părinţi şi de la copiii lor.

Pentru a preveni descompunerea şi în acelaşi timp pentru a asigura mîntuirea şi desăvîrşirea sufletelor, religia creştină aşează pe umerii părinţilor şi a copiilor datorii de la care nu se abate fără primejdia îmbolnăvirii şi chiar a morţii, trupeşti sau sufleteşti.

Încă în Vechiul Testament, *părinţii* sînt chemaţi să fie cu luare aminte la creşterea morală şi religioasă a copiilor. Copiii erau consideraţi, după cum şi sînt, un *dar* şi o *moştenire* de la Dumnezeu (Fac. 48, 8—9; Ps. 126, 3), de care părinţii, ca şi Eli, sînt răspunzători pînă la moarte (I Sam. 3, 12—13; 4, 4—18).

Cea mai însemnată datorie pe care o au părinţii faţă de copii este iubirea (Tit. 2, 4). Din iubire izvorăsc toate celelalte virtuţi pe care părinţii sînt datori să le sădească şi să le dezvăluie în inima copiilor, cum sînt: temerea de Dumnezeu (Ps. 33, 11; Efes. 6, 4), ascultarea (I Tim. 3, 4), purtarea cuviincioasă (Prov. 22, 6), credincioşia (Is. 38, 19) şi peste tot învăţăturile, poruncile, căile şi legea Domnului (Fac. 18, 19; Deut. 4, 9—10; 6, 7; 20—25; 12, 18—19; 32, 46; Ps. 77, 3—10; Prov. 4, 1—4). Părinţii mai sînt datori să-şi binecuvinteze copiii (Fac. 48, 15—16; Evrei 11, 20—21), să-i mîngîie (I Tes. 2, 11), să-i supravegheze (Sirah 7, 24—6; 16, 1—5; 26, 11—12; 42, 9—14), să le dea cele de trebuinţă (Mt. 7, 9—12; II Cor. 12, 14; I Tim 5, 8), să-i convingă a nu se căsători cu femei păgîne sau străine de neamul lor (Fac. 24, 1—28, 1—2), să se roage pentru ei şi cînd sînt răi să-i mustre cu asprime şi chiar să-i pedepsească (Prov. 3, 12; 13, 24; 19, 18; 22, 15; 23, 13—14; 29, 17; Sirah 30, 1—2, 8—12), încredinţaţi că binecuvîntările lor îi însoţesc în viaţă, ca şi blestemele şi păcatele lor (Ieş. 20, 5; 34, 7; Numeri 14, 18; Deut. 5, 9; Ps. 111, 1—2).

Cea mai bună *creştere*, pe care o pot da părinţii copiilor, este cea morală şi religioasă. De ce?... Pentru că, lucrul e ştiut: fiecare copil este o fiinţă metafizică (N. Crainic), un mic filosof religios, care se roagă cu drag lui Dumnezeu, îi place biserica, pune întrebări despre lume şi viaţă, vrea să ştie toate şi întreabă de toate, prin ceea ce caută raţiunea ascunsă a tuturor lucrurilor. Toţi copiii au o firească şi misterioasă pornire spre Dumnezeu, spre religie.

Cu răspunsuri bune şi cu îndrumări sănătoase, creşterea în „cei şapte ani de acasă" lasă în inima şi în mintea copiilor urme şi amintiri neşterse. O bună educaţie acasă dezvoltă sentimente religioase pe care cea mai rea şcoală nu le poate nimici. Le poate acoperi pentru un timp, dar nu pentru totdeauna.

Peste tot, părinţii sînt datori să-şi *îmbisericească* copiii, nu numai cînd sînt de şase săptămîni, ci totdeauna; să-i împrietenească cu Duhul lui Dumnezeu şi să-i crească sub aripile Bisericii, aşa după cum a fost îmbisericită şi crescută şi Maica Domnului.

Nu mai puţin sînt datori *copiii* să aibe temere şi ascultare faţă de legea Domnului (Deut. 30, 1—3; 31, 13; Prov. 28, 7) şi tot aşa faţă de părinţi, după cum spune aşa de limpede porunca a cincea (Ieş. 20, 12; Sirah 3, 1—16; Tovit 4, 3—4; Mt. 15, 4; 19; Mc. 7, 10; 10, 19; Lc. 18, 20; Ef. 6, 1—3; Col. 3, 20; I Tim. 5, 4). Neascultarea, batjocura, asuprirea şi blestemarea părinţilor este păcat strigător la cer (Ieş. 21, 15—16; Lev. 20, 9; Deut. 21, 18—21).

Mîntuitorul Hristos a iubit *copiii buni* ca nimeni altul; i-a chemat la sine, i-a binecuvîntat, i-a luat în braţe şi, pentru smerenia, religiozitatea, sinceritatea şi nevoinţa lor, i-a dat de exemplu de urmat tuturor ucenicilor şi ascultătorilor Săi (vezi: Mt. 18, 3—5; 19, 13—15; 21, 15—16; Mc. 9, 37; 10, 13—16; Lc. 9, 48; 18, 15—17).

Noi vedem în copii primăvara vieţii, mugurul familiei, viitorul neamului şi ţăria Bisericii. Este frumos cînd din pămîntul ţării creşte grîul cel mai bun şi se cultivă florile cele mai alese; cînd în grădinile şi gospodăriile satelor şi oraşelor găsim pomii de soiul cel mai nobil şi animalele cele mai bine îngrijite. Dar, neasemănat mai frumos este cînd în casele noastre avem copiii cei mai sănătoşi, cei mai bine îngrijiţi şi mai bine educaţi.

Este de însemnat că *grija educaţiei copiilor* nu aparţine numai familiei. O bună parte din ea revine statului şi alta Bisericii. Copiii nu sînt numai ai părinţilor, dar nici numai ai statului, căci nici un om nu aparţine în întregime altui om. Copilul care este numai al familiei este rodul şi robul celui mai mare egoism, iar copiii care sînt numai ai statului sînt copiii nimănui. În chip natural, copiii aparţin părinţilor, dar sînt şi ai societăţii, ai statului, ai Bisericii şi ai lui Dumnezeu. Toate instituţiile poartă obligaţiile şi răspunderile creşterii, îngrijirii şi ajutorării lor, cu toate mijloacele morale şi materiale de care dispun.

Educaţia cea mai sănătoasă se dă copiilor cînd toate aşezămintele care răspund pentru creşterea lor îşi armonizează interesele şi principiile lor cu *scopul* pe care îl are în vedere educaţia cea mai bună: formarea caracterului religios-moral. Cu *oameni de caracter moral şi de convingeri religioase* nu se va destrăma nici o societate, nu se va dărîma nici un stat şi nu se va închide nici o biserică.

Pe lîngă toate acestea, nu trebuie scăpat din vedere că copilul e crinul, îngerul şi drăgălăşenia familiei. În neprihănirea lui, vedem cerul cu îngerii lui Dumnezeu.

— Daţi-mi ochiul unui copil pe toată viaţa şi nu voi vedea decît lumina fericită a raiului dumnezeiesc, spunea un dascăl (N. Crainic).

Cei mai mulţi oameni credincioşi au şi adoră pe Dumnezeul copilăriei; pe Dumnezeul inimii, Dumnezeul iubirii şi al rugăciunii. Iubirea şi rugăciunea revelează copiilor pe Părintele lumii şi al oamenilor; iubirea şi rugăciunea îi face să-l îndrăgească şi să-i primească în suflet pe toată viaţa icoana Lui sfîntă, ocrotitoare şi mîntuitoare — bine înţeles dacă sînt deprinşi de mici cu *rugăciunile* şi cu *datinile religioase* (ducerea de mînă la biserică, facerea sf. cruci, îngenuncherea, cîntarea religioasă, ducerea darurilor la sf. altar, aprinderea lumînărilor în biserică ş.a.).

Copiii poartă mai curat în mintea şi inima lor îngerească chipul lui Dumnezeu. Nevinovăţia şi blîndeţea lor e măsura omului desăvîrşit. De aceea zice Mîntuitorul: *„De nu vă veţi întoarce şi de nu veţi fi ca pruncii, nu veţi intra în împărăţia cerurilor"* (Mt. 18, 3).

Ce este suspinul şi dorul după copilărie, cîntat cu atîta duioşie de către poeţi, dacă nu suspinul după neprihănirea copilăriei, dorul după raiul întrezărit şi pierdut...

Fie ca acest suspin şi acest dor nestins să întoarcă inimile părinţilor spre fii şi pe cei nesculţători spre înţelepciunea dreptilor (Lc. 1, 17).

Ilarion V. Felea

* Din vol. „Duhul adevărului", Arad, 1942.

„Bătrînească şi cinstită şi curată noastă lege"

(Urmare din pag. 1-a)

eretici, să nu faci taină (sfat cu dînşii, nici să vorbeşti mult cu ei"; a cinstit-o „popa Toma din Zagon", împreună cu „popa Dumitru din Arcuş", care, în 1747, erau „în temniţa Turii" cu „fiarele în picioare pentru credinţa noastră", Arcuş lîngă Sf. Gheorghe, unde astăzi mai avem cîţiva români, situaţie în faţa căreia acuza unora că noi deznaţionalizăm pe conlocuitorii noştri din zonă este nu numai jignitoare, ci direct absurdă; a cinstit-o N. Iorga cînd vorbea despre „Legea românească" ca despre ceva „la care ţin cu toată convingerea spiritului meu, cu toată căldura inimii mele şi cu toată iubirea pe care o am pentru naţiunea mea, pe care o pun mai presus de orice"; a cinstit-o Eminescu cînd o declara „mama poporului român", o cinsteşte astăzi între multe nume ilustre poetul şi profesorul Ioan Alexandru cînd scrie că „a vorbi de rău Ortodoxia înseamnă a da palmă propriei tale mame".

Şi curată, în înţelesul de corecta, de dreapta, de neprihănita, de nealterata, neviciata noastră Lege, lucru de care se conving tot mai mult toţi cei care, cinstit, doresc s-o cunoască cît mai bine la ea acasă, cum a fost cazul unui episcop anglican, care trei ani la rînd a venit să participe la slujba Învierii din catedrala mitropolitană din Sibiu.

De altfel, acest lucru îl vădeşte chiar numele pe care îl poartă, căci „Ortodoxie" înseamnă şi „dreaptă mărire, dreaptă sau corectă cinstire a lui Dumnezeu", iar ca să fie dreaptă mărire, trebuie să fie şi dreaptă cunoaştere a lui Dumnezeu. Or Ortodoxia, „bătrînească noastră Lege", a păstrat nealterată învăţătura Mîntuitorului Iisus Hristos şi a Sfinţilor Săi Apostoli, aşa cum a fost ea definită la cele 7 Sinoade ecumenice sau a toată lumea. „Miracolul ortodox constă tocmai în puritatea dogmelor, în fidelitatea faţă de cele 7 concilii ecumenice" scria de curînd într-un ziar central dl. Alexandru Duţu. Din acest motiv, învăţătura ei de credinţă şi morală, cultul ei se aşterne perfect pe cerinţele şi aspiraţiile sufletului omenesc, pe care îl ajută să crească cît mai mult în Dumnezeu. Rugăciunile sale, Liturghia ortodoxă, sînt neîntrecute, după aprecierea celor ce cunosc valorile spirituale şi ale altor confesiuni. „Ortodoxia este pentru noi creştinismul autentic" — spune Mircea Eliade, care ştim ce înseamnă pentru Istoria religiilor.

„Dumneavoastră (românii) — mărturisea în vara acestui an poetul francez Pière Emmanuel, aflîndu-se într-o vizită în ţara noastră — aveţi frumuseţea, toată slava şi măreţia Răsăritului. Dumneavoastră aţi păstrat măreţia Bizanţului, aveţi aici frumuseţea însăşi pe care noi, occidentalii, am pierdut-o... aveţi tradiţia asta a Bizanţului, care s-a alcătuit treptat, autohton, într-o frumuseţe desăvîrşită şi asta este puterea şi măreţia Dvs. Aşa ceva, acest liturgic răsăritean, această vieţuire şi adeverire a frumosului a copleşit fiecare nerv al gîndirii şi vieţii lumii occidentale în acest veac... În faţa acestei frumuseţi ne-am descoperit cu toţii cum nu s-a întîmplat niciodată pînă acum".

Să ne cunoaştem, aşadar, *„bătrînească şi cinstită şi curată noastră Lege"*, s-o preţuim şi să-i trăim valorile şi puterea ei generatoare de viaţă înnoită, primenită, mîntuitoare, aici şi-n veşnicie.

Sfîntul Dimitrie cel Nou Basarabov, ocrotitorul Bucureştilor

Unul dintre reprezentanţii de seamă ai vieţii creştine, odrăslit de fraţii noştri români care trăiesc în sudul Dunării, a fost Sfîntul Dimitrie zis „cel nou" sau „Basarabov", ale cărui moaşte se găsesc azi în catedrala patriarhală din Bucureşti. A trăit în veacul al XIII-lea, deci în timpul „imperiului" de la Tîrnovo, întemeiat de români şi de bulgari sub conducerea fraţilor Petru şi Asan. S-a născut în satul Basarabov, aşezat pe rîul Lom, un afluent al Dunării, în apropierea oraşului Russe. Părinţii lui erau oameni săraci, care nu l-au putut da la învăţătură, de aceea, de mic a fost nevoit să-şi cîştige el însuşi cele necesare traiului. Ani în şir a păscut vitele şi oile ţăranilor din sat, pe colinele din preajma Dunării şi pe văile înverzite ale rîului Lom. Viaţa în mijlocul naturii a oferit tînărului păstor prilejul de-a admira mereu frumuseţile firii celei văzute, ajutîndu-l să iubească şi mai mult pe Făcătorul lumii văzute şi nevăzute. În Duminici şi sărbători lua parte, alături de părinţi şi de ceilalţi credincioşi, la slujbele săvîrşite în biserica satului, putînd astfel să asculte învăţăturile de viaţă îndrumătoare ale Mîntuitorului Iisus Hristos, ale Sfinţilor Săi Apostoli şi ale Sfinţilor Părinţi. Atmosfera de viaţă autentic creştină din familie, ca şi învăţăturile pe care le auzea la biserică l-au făcut să fie blînd şi milostiv cu toţi semenii săi. Postea şi se ruga mereu, aşa cum se cuvine unui adevărat creştin. Se îngrijea mult de cei săraci, cărora le împărţea o parte din hrana pe care a primea de la consătenii săi pentru paza vitelor.

Cunoscînd pe unii călugări din mănăstirile din apropiere, a aflat de viaţa îmbunătăţită pe care o duceau aceştia, departe de lume şi de grijile ei. Pe măsură ce creştea cu vîrsta şi cu înţelepciunea, s-a trezit în el dorul după viaţa monahală, deşi practicase şi pînă atunci, poate fără ca să-şi dea seama, cele trei „sfaturi" cerute oricărui călugăr: sfinţenia vieţii (fecioria), smerenia (ascultarea) şi sărăcia. Drept aceea, într-una din zile, a părăsit lumea, cu toate ale ei, şi „luîndu-şi crucea", s-a călugărit într-o mănăstire din apropiere. S-a aşezat într-o peşteră, săpată în stîncă, pe malul rîului Lom. Acolo a petrecut ani în şir în post aspru, înfrînare şi rugăciune, izolat cu totul de lume şi chiar de ceilalţi monahi. Nu se ştie cîţi ani a trăit în această peşteră şi nici cum îşi agonisea cele necesare traiului, după cum nu se cunoaşte nici data trecerii sale la cele veşnice. De un lucru putem fi siguri: că el a fost în permanenţă o pildă vie de aleasă viaţă creştină pentru ceilalţi călugări şi pentru obştea cea mare a credincioşilor.

Se spune că pe cînd şi-a simţit sfîrşitul aproape, a venit pe malul Lomului şi s-a aşezat între două lespezi de piatră ca într-un sicriu. Şi astfel şi-a încredinţat sufletul lui Dumnezeu, fiind înconjurat în chip nevăzut doar de sfinţii îngeri.

Pe bună dreptate, una din cîntările bisericeşti din ziua prăznuirii sale îi înfăţişează viaţa prin aceste cuvinte: „Ca un înger pe pămînt viaţa ta ţi-ai săvîrşit, în post şi rugăciune ziua şi noaptea petrecînd, ca să înfrîngă pornirea ispitelor cu care te-ai luptat, ca un ostaş adevărat al lui Dumnezeu, a Cărui voie ai împlinit din tinereţe şi toate întunecime le-ai socotit. Pentru aceasta şi noi cu credinţă te lăudăm şi te slăvim". (Podobia la Utrenie).

(Continuare în pag. 4)

„Cred Doamne şi mărturisesc"

Mărturisirea ortodoxă ne învaţă că la Sf. Botez Dumnezeu prin Duhul Sfînt ne revarsă în suflet odată cu harul sfinţitor şi cele trei virtuţi teologice: credinţa, nădejdea şi dragostea. Ce este credinţa? Ne-o spune lămurit Sf. Apostol Pavel. „Credinţa este încredinţarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute" (Evrei 11, 1).

Credinţa este poarta prin care intră Hristos în sufletul nostru. Pe bună dreptate spunea Sf. Ambrozie fericit este acela la poarta căruia bate Hristos. Poarta noastră este credinţa, prin această poartă intră Hristos." Iar fericitul Augustin declara „Si fides in nobis, Christus in nobis" — dacă credinţa este în noi, Hristos este în noi". Iar în predica de la Crăciun acelaşi părinte se adresa păstoriţilor săi, uimiţi de minunea întrupării Cuvîntului, zicîndu-le „tuturor mă adresez, tuturor vă vorbesc: înfăptuiţi înlăuntrul vostru tot ceea ce admiraţi în trupul Mariei. Cine crede în inima sa... îl zămisleşte pe Hristos, iar cine îl mărturiseşte cu gura.. îl naşte pe Hristos".

Astăzi parcă mai mult ca oricînd statisticile înregistrează o scădere maioră a credinţei în lume, aşa încît ne gîndim la cuvîntul Mîntuitorului Hristos „Fiul Omului cînd va veni, va găsi El oare credinţă pe pămînt?" Iar un teolog constata cu durere „dacă totul merge atît de prost în lumea noastră atît de sărmană, e datorita faptului că prea multă lume raţionează şi prea puţină lume rationeaza şi prea puţina lume crede; dacă credinţa este în scădere în lume, ea trebuie să fie vie şi puternică cel puţin în noi cei chemaţi să o răspîndim şi să o înteţim. Bisericile par mai goale astăzi, cînd după 45 de ani de întuneric şi beznă ateisto-comunistă, ne-am văzut dintr-o dată liberi, dar libertatea spirituală de multe ori nu ştim să o folosim sau o folosim în scopuri contrare finalităţii ei.

(Continuare în pag. a 4-a)

Ierod. drd. Visarion Bălţat

ŞCOLILE ORTODOXE ŞAGUNIENE

Imediat după „călcarea revoluţiei", cum spune George Bariţiu, în *Părţi alese din istoria Transilvaniei*, Andrei Şaguna a purces la înfăptuirea unor deziderate pentru românii ortodocşi din Transilvania. Problema cu adevărat vitală era aceea a şcolilor, atît pentru popor, cît şi pentru pregătirea unor dascăli şi a unor oameni învăţaţi, care să contribuie la deşteptarea şi luminarea poporului. Încă la sinodul din 1850, sinod la care a participat şi Avram Iancu s-a pus chestiunea înfiinţării la Cluj a unei Facultăţi filosofice-juridice pe seama românilor din Transilvania. În luna iulie a aceluiaşi an, rod al convorbirilor sinodale, Şaguna a cerut administraţiei cesaro-crăieşti înfiinţarea pe seama românilor a: 6 gimnazii superioare la Sibiu, Deva, Cluj, Chioar, Cohalm, Braşov; 6 gimnazii inferioare, cu patru clase, la Făgăraş, Alba-Iulia, Sighişoara, Brad, Breţcu, Abrud; 6 şcoli reale la Hălmagiu, Mureş-Odorheiu, Haţeg, Offenbaia, Mijloceni, Şimleu, toate cu instrucţie în limba română.

Acestui proiect nu i-a fost dat să prindă viaţă, în deplinătatea lui, au putut fi înfiinţate doar gimnaziul de la Braşov şi de la Brad. La inaugurarea acestuia din urmă a participat şi Avram Iancu, printr-o frumoasă rostire despre folosul culturii naţionale ce va fi chemat să o răspîndească şi „acest gimnaziu între românii din Zarand".[1]

În acelaşi memorabil sinod al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania s-au luat hotărîri pentru fondarea Institutului teologico-pedagogic din Sibiu. De asemenea s-a hotărît elaborarea şi tipărirea de manuale şcolare. Putem spune deci că sinodul din dieceza ortodoxă a Transilvaniei s-a constituit şi într-un veritabil program şcolar, în fapt educativ şi formativ, de veritabile performanţe pentru românii transilvăneni.

Programul educativ al lui Şaguna a fost complex şi s-a întemeiat pe un ideal educativ ce avea la bază „binele comun" şi „luminarea naţională" contopite în ideea emancipării naţionale prin cultură a românilor din Transilvania. Şaguna a difuzat regulamente şi instrucţiuni pentru directorii „şcoalelor normale", dar şi pentru învăţătorii „şcolilor poporale confesionale". De asemenea organiza conferinţe învăţătoreşti şi se preocupa de frecvenţa regulată a elevilor. A iniţiat cursuri pentru adulţii analfabetici, ba chiar s-a gîndit la şcoli pentru tinerii adulţi.

Putem spune că Şaguna, prin spiritul său organizatoric în viaţa şcolară, lucra în „duhul timpului", cum însuşi spune. A lucra în duhul timpului a însemnat pentru Şaguna a se preocupa de „lăcaşuri pentru copii"[2] şi aplicarea de pedepse în bani „pentru lenevire de la şcoală".[3] De asemenea a înfiinţat o fundaţie „pentru ajutorarea" tinerimii studioase.

Era preocupat Şaguna pentru profilul formativ şi moral al celor dăruiţi „chemării dăscăleşti". Fiecare dascăl trebuia „să fie prevăzut cu atestat de cualificaţiune de la scaunul episcopesc". Această atestare nu se îngăduia decît pentru aceia care „nu cruţă nici o osteneală pentru luminarea tinerimii noastre".

Atît grija gospodărească pentru lăcaşuri de învăţămînt, cît şi aceea morală pentru ţinuta profesională şi etică a dascălilor nu avea alt scop decît „înaintarea generală a creşterii şi culturei tineretului nostru şcolar".[4]

Nu este lipsit de interes să subliniem un aspect modern al gîndirii şi concepţiei lui Şaguna despre nevoia continuă de autoeducare a dascălilor şi învăţătorilor. Dascălul este om — afirma Şaguna — şi „nu ştie atîtea, cît a învăţat, ci numai cît îşi aduce aminte din cele învăţate, şi apoi, ca să-şi poată aduce aminte mai multe din cele învăţate, are lipsă de repetirea acelora".[5]

Şaguna a dat o structură internă a organizării şcolilor confesionale ortodoxe, procedînd la „despărţirea învăţăceilor", „după învăţăturile ce aceştia le vor învăţa. Funcţionau astfel şase despărţăminte, ce se vor transforma mai tîrziu în ceea ce se va numi şase clase primare.

Eforturile lui Şaguna pentru un învăţămînt modern pe seama românilor ortodocşi din Transilvania a fost comparat cu cel făcut de Spiru C. Haret,[6] dar comparaţia se poate extinde, şi-l putem compara pe Şaguna cu importante figuri de reformatori ai învăţămîntului românesc: Gheorghe Lazăr, Gheorghe Asachi, Onisifor Ghibu. Sub îndrumarea lui şcolile româneşti ortodoxe şi-au sporit numărul de la 100 în 1848 la peste 600 în 1869. De asemenea Institutul teologico-pedagogic a pregătit pedagogi veritabili pentru învăţămîntul românesc precum: Zaharia Boiu, Visarion Roman, Pavel Vasici, Petru Şpan — acesta din urmă mentor al lui Onisifor Ghibu. Se poate vorbi astfel de o şcoală pedagogică românească de la Sibiu, ceea ce a însemnat între altele şi introducerea unei concepţii moderne, herbartianismul, despre educaţie, în cultura românească.[7]

Nu numai în acest chip a fost prezent Şaguna în viaţa învăţămîntului românesc ortodox din Transilvania, ci şi prin participarea efectivă la procesul de învăţămînt, cum rezultă dintr-o secvenţă epistolară: „Vin aţi aduce la cunoştinţă, că eu astăzi miercuri mă întorc la Sibiu, după ce am gătat treaba examenelor de maturitate, şi prin ele am inaugurat gimnaziul mare de la Braşov de religia şi misiunea noastră.

Mulţumirea şi mîngîierea este mare în inimile bravilor braşoveni, căci văd înfiinţat şi sacrificiul lor înainteazǎ şi creşte ca cedrii Libanului".[8]

Există şi un episod dramatic în lupta lui Şaguna pentru Şcoala românească ortodoxă. Stările evocate de Vasici nu proveneau „din aplecări imorale naturale, ci din trecutul cel mult vitreg al stărilor feudale a acestui popor, şi din sărăcia lui, cu care se luptă astăzi, şi din scumpetea timpului prezent, care-l apasă tare şi-l împiedică a se putea orienta totdeauna spre folosul intelectual şi al copiilor săi".[9]

Idealul educativ şagunian a fost unul cu un pronunţat caracter umanist şi luminist, impus nu atît de ideologia luminilor, ce-şi făcuse veacul în Europa, cît de neştiinţa ce domnea în rîndul românilor din Transilvania, pe care printr-o educaţie, cum am văzut organizată, după putinţe şi la nivel popular, şi la nivel de pregătire a dascălilor, „din necovîrşire la covîrşire şi din ruginita negură a neştiinţelor, în care prin curgerea nenumăratelor veacuri, spre paguba sa cea universală încă pînă în ziua de astăzi se află, *la limanul cel liniştit al ştiinţelor şi al luminării să se aducă* (s.n.) şi aşa să se prefacă într-un popor cultivat, pe lîngă celelalte popoare luminate..."[10]

Ideea aceasta era comună generaţiei paşoptiste din Transilvania. Bărnuţiu scria în 1853: „Ştiinţa nu poate folosi ce nu se lăţeşte în popor", iar Bariţiu se gîndea şi el la „lăţirea ştiinţelor şi a cunoştinţelor",[11] pentru neamul românesc din Transilvania, atunci sub sceptru austriac.

Însuşi timpul pe care Şaguna l-a trăit dimpreună cu neamul său l-a numit un timp al înaintării, luminării şi al culturii: „Este îndeobşte cunoscut că timpul prezent, care este timpul înaintării, al luminării, al culturii, cere de la fiecare societate, corporaţiune şi stare, o deosebită încordare a tuturor puterilor materiale şi spirituale".[12]

Puterea spirituală o vedea împlinită prin învăţătură, şi pentru aceasta Şaguna a depus eforturi organizatorice de excepţie, pentru veacul său. Şi, nu în ultimul rînd s-a preocupat şi i-a orientat pe dascălii sibieni să elaboreze manuale şcolare, pe care apoi le-a tipărit. Dintre acestea menţionăm: *Gramatica română, Stenografia română, Carte de citire* aceasta din urmă de Zaharia Boiu. Şaguna însuşi a fost autorul următoarelor manuale şcolare pentru Institutul teologico-pedagogic din Sibiu: *Compendiu de drept canonic, Elementele dreptului canonic, Istoria bisericii ortodoxe răsăritene universale, Manual de studiu pastoral, Enchiridion*, toate acestea elaborate cu vocaţie didactică şi cărturărească.

În vederea sporirii puterii materiale a credincioşilor săi Şaguna i-a îndemnat ca nimeni altul: „la meşteşuguri, turmă iubită, la meşteşuguri! pentru că fiind tu numeroasă, poţi forma din fii tăi oameni învăţaţi, cari să-ţi apere interesele".[13]

În probleme şcolare şi educative Şaguna a fost la înălţimea celorlalte înfăptuiri ale sale. Ctitoriile sale şcolare, prin înnoiri succesive, au ajuns pînă în contemporaneitate, iar duhul şagunian le animă încă.

Traian Vedinaş

1 Ion Lupaş, *op. cit.*, p. 301.
2 Gheorghe Tulbure, *op. cit.*, p. 277.
3 Ibidem, p. 308.
4 Ibidem, p. 308.
5 Ibidem, p. 308.
6 Ibidem, p. 130.
7 Stanciu Stoian, *Pedagogi români moderni şi contemporani*, 1976, p. 104.
8 Bucur Ţincu, *O scrisoare necunoscută a mitropolitului Şaguna către Dumitru Florian din Sălişte*, în „Mitropolia Ardealului", 1979, nr. 7—8, p. 718—720.
9 Gheorghe Tulbure, *op. cit.*, p. 349.
10 Ibidem, p. 130.
11 George Bariţiu, *Scrieri social politice*, 1962, p. 46.
12 Gheorghe Tulbure, *op. cit.*, 13 Ibidem, p. 207.

INFORMAŢII

— Duminică 15 octombrie a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie a săvîrşit Sf. Lturghie arhierească în parohia „Slimnic" din prot. Sibiu.

Cu acest prilej s-a pus piatra de temelie la noua biserică cu hramul „Cuvioasa Paraschiva" ce se va zidi în această parohie prin strădania bunilor creştini ortodocşi de aici avînd în frunte pe P. C. preot-paroh Deac Samoilă.

La priceasnă Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură în legătură cu Evanghelia Duminicii a XXI-a după Rusalii (Parabola Semănătorului) şi cu biserica, locaş de închinare.

— Joi 17 oct. a.c. Î. P. S. Sa a făcut o vizită de lucru la şantierul Mănăstirii Brîncoveanu, Sîmbăta de Sus, Jud. Braşov. În drum Î. P. S. Sa s-a oprit la protopopiatul Avrig, unde a asistat la o parte din lucrările Conferinţei preoţeşti de aici, purtînd discuţii cu preoţii prezenţi pe teme de actualitate din viaţa Bisericii.

— Vineri, 18 octombrie a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în biserica „Sf. Ap. Luca" Sibiu-Inferior, cu prilejul împlinirii a 200 de ani de la zidirea bisericii şi a zilei hramului. În cadrul Sf. Liturghii tînărul drd. în Teologie Erneanu Corneliu a fost hirotonit întru diacon onorific.

Î. P. S. Sa a rostit un bogat cuvînt de învăţătură legat de importanţa evenimentului, de învăţătura Bisericii cu privire la rugăciune, învăţături presărate cu o seamă de foarte instructive istorioare.

În amintirea ctitorilor şi binefăcătorilor bisericii s-a oficiat un parastas.

— Duminică, 20 oct. a.c., Î. P. S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în parohia Buna-Vestire, din Mediaş, păstorită de P. C. pr. Gîdea Grigorie.

După terminarea Sf. Liturghii, Î. P. S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a pietrei fundamentale la noua biserică ce se va zidi aici. A urmat un ziditor cuvînt de învăţătură al Î. P. S. Sale legat de înţelesurile Bisericii ca un trup tainic al Mîntuitorului şi locaş de închinare.

Vecernia a fost oficiată în parohia Boian, prot. Mediaş, în cadrul căreia Î. P. S. Sa a binecuvîntat noua catapeteasmă a bisericii parohiale, făcută recent prin osîrdia credincioşilor avînd în frunte pe P. C. pr. Lepădatu Augustin.

După cuvîntul de învăţătură rostit de Î. P. S. Sa, P. C. preot-paroh A. Lepădatu a fost hirotesit întru iconom-stavrofor. Î. P. S. Sa a binecuvîntat totodată şi noua casă parohială zidită recent.

De la Centrul Eparhial Î. P. S. Sa a fost însoţit de P. C. arhid. prof. Dr. Ioan I. Floca şi P. Cuv. arhid. Drd. Visarion Bălţat, secretar eparhial.

— În perioada 24—28 oct. a.c. Î. P. S. Sa a luat parte la lucrările Prezidiului Preşedinţilor Conferinţei Bisericilor Europene ,lucrări ce s-au desfăşurat în oraşul Durham (Anglia).

— Miercuri 30 octombrie a.c. Î. P. S. Sa a primit la aşezămîntul mitropolitan din staţiunea Păltiniş un grup de profesori americani de la Universitatea Missouri — Columbia, care au participat la deschiderea Centrului de Studii Americane „Columbia" şi a Bibliotecii Americane din Sibiu. Din grup au făcut parte între alţii domnii John D. Hely — directorul Centrului Internaţional de Programe şi Studii, profesor la Universitatea Missouri, Jeff Chiun profesor la aceeaşi Universitate, şi Allan Docal, directorul Bibliotecii Americane din Bucureşti.

A participat şi P. C. arhid. Dr. Constantin Voicu, rectorul Institutului Teologic „Andrei Şaguna" din Sibiu.

În perioada 19—22 octombrie a.c. s-a desfăşurat la Bucureşti, Sinaia şi Sibiu lucrările Colocviului Internaţional „CIORAN", organizat de Ministerul Culturii, Ambasada Franţei la Bucureşti şi Fundaţia Humanitas.

Lucrările Colocviului la care au participat oameni de cultură şi litere din ţară şi din străinătate s-au încheiat marţi. 22 oct. a.c., printr-o vizită la Mănăstirea Brîncoveanu de la Sîmbăta de Sus, ctitorită de voievodul martir Constantin Brîncoveanu căreia în anii din urmă Î. P. S. Mitropolit Antonie i-a zidit din temelie incinta brîncovenească, cu capelă, trapeză, chilii şi foişoare sculptate în piatră.

Cu acest prilej, Î. P. S. Sa a ţinut şi o comunicare despre „Cioran şi religia", comunicare care a şi încheiat lucrările Colocviului amintit.

Ierod. Visarion Bălţat

În oraşul Zărneşti sînt trei biserici, dintre care două cu un mare număr de ani, iar a treia o adevărată catedrală, zidită în timpul celui de al doilea război mondial şi imediat după el, necesita urgente şi mari reparaţii capitale, care s-au înfăptuit în ultimii ani, prin purtarea de grijă a C. pr. N. Mărginean şi a bunilor săi credincioşi, ajutaţi şi de celelalte două parohii din Zărneşti, conduse de C. preoţi: V. Drîngă şi A. Bălescu.

Astfel reînnoită, din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, biserica Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil din Zărneşti a fost resfinţită Duminică, 27 octombrie 1991, de către P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, cu participarea multor credincioşi zărneşteni şi a unui foarte mare număr de copii, prezenţi pe tot parcursul slujbei de resfinţire şi Sf. Liturghie.

Răspunsurile au fost date de obştea credincioşilor.

La priceasnă a predicat P. C. cons. Gh. Papuc, despre pericopa evanghelică cu învierea fiicei lui Iair.

La sfînşitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. Z. Moşoiu (Braşov) şi C. pr. paroh I. Mărginean, cuvînt de învăţătură rostind în continuare P. S. Episcop-vicar Serafim, care a insistat cu deosebire asupra mărturisirii lui Hristos-Domnul.

C. pr. Mărginean a fost distins şi hirotesit „iconom", acte de apreciere primind totodată Consiliul şi Comitetul parohial. *P.*

„Cred Doamne şi mărturisesc"

(Urmare din pag. a 3-a)

Orice creştin este chemat în virtutea botezului, să trăiască în atmosferă de credinţă „Hristos să locuiască în inimile noastre prin credinţă — le scria Sf. Apostol Pavel Efesenilor (Efeseni 3, 17).

În Sf. Evanghelii, Mîntuitorul Hristos cere de la toţi cei ce se apropie de El o mărturisire totală şi deschisă a credinţei. El cere credinţa ca o condiţie indispensabilă pentru minunile Sale. Acolo unde nu găseşte credinţă refuză să facă vreo minune, aşa cum s-a întîmplat în Nazaret „cetatea Sa". În schimb însă unde a întîlnit credinţa a săvîrşit minuni chiar şi pentru cei care nu aparţineau poporului ales, cum a fost cazul cu sutaşul păgîn căruia îi vindecă sluga şi-i laudă credinţa „adevăr vă spun vouă că nici în Israel n-am găsit atîta credinţă" (Luca 7, 9).

Necesitatea credinţei o arată Mîntuitorul cînd le spune ucenicilor Săi înainte de înălţarea Sa la cer „Cel ce va crede şi se va boteza se va mîntui iar cel ce nu va crede se va osîndi" (Marcu 16, 16), iar Sf. Pavel le scrie evreilor: „fără credinţă nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu" (Evrei 11, 6).

Fericitul Augustin completînd parcă spune „fără credinţă viaţa nu este nici bună, nici corectă, nici nobilă. Nu sînt bogăţii, nu sînt comori, nu sînt onoruri nici vreun alt lucru pe lume care să poată sta alături de credinţă. Credinţa îi salvează pe cei păcătoşi, le dă lumină celor orbi, îi vindecă pe cei bolnavi, îi botează pe catehumeni, îi reabilitează pe cei ce se pocăiesc, îi sporeşte pe cei drepţi, îi încununează pe martiri".

A-l cunoaste pe Hristos, a crede în El, e de ajuns chiar dacă în rest s-ar ignora totul, şi invers a cunoaşte totul şi a nu-l cunoaşte pe Hristos, a nu crede în El, nu foloseşte la nimic.

Dar sîntem noi conştienţi de importanţa credinţei în viaţa noastră şi pentru rostul nostru veşnic? Să ne răspundem fiecare în cugetul nostru. Să mulţumim lui Dumnezeu pentru credinţa pe care am primit-o la Sf. Botez, „Cincizecimea" noastră a fiecăruia şi să o mărturisim tuturor pe faţă, ca viaţa noastră să ne fie fericită pentru că Hristos înseamnă totul pentru noi.

Omnia habemus in Christo, omnia Christus est nobis" — spune Sf. Ambrozie de Mediolanum, „toate le avem în Hristos, totul este pentru noi Hristos". Să trăim în credinţa în Hristos să credem în El, să-l purtăm în chipul nostru, să-l mărturisim cu tărie şi să arătăm lumii în tot ce facem şi credem pe Hristos Fiul lui Dumnezeu celui Viu (Matei 16, 16).

ASOCIAŢIEI ASTRA SIBIU

Cu regretul de a fi fost nevoit să plec tocmai în aceste zile într-o călătorie în străinătate, şi de a nu putea fi prezent la aniversarea celor 130 de ani de la înfiinţarea „Asociaţiunii",

adresez un cuvînt de binecuvîntare tuturor celor prezenţi la sărbătorirea amintirii acestui mare eveniment din istoria culturii româneşti şi, în deosebi, din istoria Transilvaniei.

Amintirea marelui Andrei Şaguna şi a „Asociaţiunii" de dînsul întemeiată, împreună cu alţi mari cărturari şi patrioţi transilvăneni, să aibe darul de a reînsufleţi şi în noi cei de azi şi din viitor, sentimentele de iubire faţă de limbă, literatura şi cultura românească, în slujba cărora să ne înscriem cu toată energia şi dăruirea.

Rog pe Dumnezeu să vegheze asupra activităţii ASTREI, să ne inspire pe toţi în lucrul cel bun şi să apere Transilvania, limba, cultura, credinţa, pe tot întinsul moşiei strămoşeşti.

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

21 octombrie 1991

SFÎNTUL DIMITRIE CEL NOU...

(Urmare din pag. a 3-a)

Mulţi ani nimeni n-a ştiut de trecerea la cele veşnice a lui Dimitrie. Dar în urma unor ploi puternice, au căzut în apa Lomului şi cele două lespezi de piatră în care era adăpostit trupul Cuviosului pustnic. Acesta a fost acoperit de nisip şi de prundiş, rămînînd iarăşi o bucată de vreme neştiute de nimeni în albia rîului Lom. Ele n-au fost însă atinse de putreziciune, pentru ca să fie scoase apoi la lumină în chip minunat, prin lucrare dumnezeiască. Într-o noapte, Cuviosul Dimitrie s-a arătat în vis unei tinere care suferea de o boală grea, căreia i-a spus că dacă părinţii ei îl vor scoate din apă, va fi tămăduită de boală. Tînăra a povestit părinţilor visul ei şi împreună cu aceştia şi cu alţi credincioşi din sat s-au îndreptat spre locul pe care însuşi cuviosul îl arătase în vis acelei tinere. De fapt, acolo se şi arăta adeseori o lumină mai presus de fire. Şi căutînd cu stăruinţă au aflat cinstitul rup al Cuviosului Dimitrie întreg şi neputrezit, Binecredincioşii creştini din satul Basarabov, împreună cu preoţii satului, au dus cnistitele moaşte în biserica satului. Tînăra bolnavă, atingîndu-se de ele, şi-a recăpătat de îndată sănătatea.

Vestea despre aflarea cinstitelor sale moaşte s-a răspîndit curînd atît în localităţile din sudul Dunării, cît şi în cele din nordul ei. Numeroşi credincioşi de pe ambele sale maluri se îndreptau spre satul Basarabov pentru a se închina cinstitelor moaşte şi a cere marelui sfînt ajutor şi mijlocire în faţa Părintelui ceresc. Se împlineau astfel cuvintele Sfîntului Apostol Pavel care scria corinteniilor că „Dumnezeu a ales pe cei nebăgaţi în seamă ai lumii acesteia ca să biruiască pe cei tari, a ales pe cei de jos ca să ruşineze pe cei trufaşi" (I Cor., 1, 27—28). Dumnezeu l-a ales tocmai pe acest Dimitrie, smerit păstor şi apoi pustnic, neluat în seamă de nimeni, ca el să fie cunoscut apoi de toţi şi să-i ceară ajutor şi ocrotire în nevoi. S-a învrednicit şi el de aceeaşi cinstire ca şi păstorul Amos care a ajuns prooroc, ca şi David care din păstor a ajuns rege în Israel, ca şi păstorii din jurul Betleemului care au aflat de naşterea dumnezeiescului prunc şi au venit să I se închine. Tradiţia spune că unul din domnii Ţării Româneşti a ridicat în satul Basarabov o biserică nouă, în care au fost aşezate moaştele Sfîntului Dimitrie cel Nou, spre a fi cinstite de credincioşii care se îndreptau mereu spre satul în care văzuse lumina zilei.

Moaştele noului sfînt al lui Hristos au rămas acolo aproape cinci secole. Între anii 1768—1774 a avut loc un război nimicitor între ruşi şi turci, purtat şi pe pămîntul românesc, dar şi în sudul Dunării, pe teritoriul fostului stat bulgar, desfiinţat de turci încă de la sfîrşitul veacului al XIV-lea. Generalul rus Petru Saltîcov a ajuns cu oştile sale în satul Basarabov. Pentru ca cinstitele moaşte să nu fie profanate de ostaşii turci musulmani, generalul a poruncit ca ele să fie duse în Rusia. Ajungînd cortegiul cu racla sfîntului în Bucureşti, un negustor bogat cu numele Hagi Dimitrie, se pare un macedoromân, precum şi mitropolitul Grigorie II al Ţării româneşti, au rugat pe generalul rus să lase cinstitele moaşte ale Sfîntului Dimitrie cel Nou poporului român şi Mitropoliei ţării, ca o mîngîiere pentru multele pagube materiale şi suferinţe îndurate de români în cursul acelui război, mai ales că el era „vlah" de neam. Ascultîndu-le dorinţa, moaştele au fost aşezate cu mare cinste în catedrala mitropolitană din Bucureşti în iulie 1774. Mîna dreaptă a Sfîntului a fost trimisă, totuşi, la Kiev, unde se crede că se păstrează şi astăzi.

În felul acesta, Sfîntul Dimitrie cel Nou sau Basarabov a devenit ocrotitorul Bucureştiului şi al întregii Ţări Româneşti. Multe suferinţe şi felurite boli au fost vindecate în urma rugăciunilor stăruitoare în faţa cinstitelor moaşte ale Sfîntului Dimitrie. În vreme de secetă s-au făcut cu ele procesiuni pentru ploaie. An de ani zeci de mii de credincioşi din Capitala ţării noastre sînt prezenţi la slujba pomenirii sale, care se face în zua de 27 octombrie. Ţinînd seama de cinstirea deosebită de care se bucură Sfîntul Dimitrie cel Nou, mai ales în Bucureşti, la 28 februarie 1950 Sf. Sinod a hotărît generalizarea cultului său în toată Biserica Ortodoxă Română. Această hotărîre s-a transpus în faptă în cadrul unor impresionante manifestări bisericeşti la 27 octombrie 1955, în prezenţa multor ierarhi români şi străini şi a numeroşi preoţi, călugări şi binecredincioşi creştini din Bucureşti şi din alte localităţi din ţară.

De atunci, evlavia credincioşilor români faţă de acest Sfînt odrăslit din neamul nostru a sporit şi mai mult. Chipul său este zugrăvit în icoane, dar şi în biserici, iar slujba şi Acatistul lui au fost tipărite în mai multe rînduri.

Să ne rugăm şi noi Sfîntului Dimitrie cel Nou să ne fie ocrotitor în necazuri, izbăvitor de boale şi alte suferinţe, mîngîietor în întristare şi grabnic ascultător cînd ne rugăm cu stăruinţă ca să fie mijlocitor al nostru către Hristos Domnul. Să încercăm să fim şi noi blînzi şi smeriţi cu inima, milostivi, iertători şi plini de dragoste curată faţă de aproapele, aşa cum a fost el însuşi.

Drept aceea, să-i cîntăm: „Auzit-am, Sfinte Părinte, de viaţa ta cea dumnezeiască; văzut-am şi minunile tale şi, îndulcindu-ne de facerile tale de bine ce ne arăţi în toată vremea, credem în îndrăznirea ta către Dumnezeu, penru care grăim ţie, unele ca acestea:

Bucură-te, doctor iscusit al bolnavilor;
Bucură-te, izbăvirea îndrăciţilor;
Bucură-te, întărirea bătrînilor;
Bucură-te, învăţătorul tinerilor;
Bucură-te mîngîietorul celor întristaţi;
Bucură-te, grabnic ascultător al celor ce se roagă;
Bucură-te, izbăvitorul celor ce sînt în primejdii;
Bucură-te, noule învăţător al vieţii celei curate;
Bucură-te, făcătorule de minuni, Sfinte Părinte Dimitrie!".

(Din Acatistul său, icosul 4).

O ANIVERSARE DE SUFLET

Aniversarea celor 130 de ani de la înfiinţarea *Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român* — Astra, şi implicit aprecierea justă a celor nouă decenii de strălucire a ei în viaţa culturală, socială şi chiar politică a românilor din Transilvania, pînă la abuziva ei desfiinţare din anul 1948 — în cadrul unor ample manifestări cultural-educative şi artistice organizate de Ministerul Culturii în colaborare cu Inspectoratul pentru cultură, Prefectura Judeţului Sibiu, Astra şi Biblioteca Judeţeană, în Sibiu şi mai multe localităţi ale judeţului, pe parcursul unei întregi săptămîni, 20—27 octombrie a.c., demonstrează respectul generaţiei de azi pentru sacrificiile înaintaşilor noştri, pentru ideile profund româneşti promovate de către aceştia, idei a căror valabilitate o putem constata şi azi. Ne oprim, în rîndurile care urmează, asupra cîtorva din manifestările organizate în cadrul acestei săptămîni sibiene, încercînd să evidenţiem atmosfera sărbătorească şi optimistă în care acestea s-au desfăşurat.

Menţionăm în prima zi vernisajul expoziţiei filatelice *Artă-cultură-ştiinţă* şi a celei de fotografii premiate la saloanele internaţionale de fotografie de la Sibiu, din anii trecuţi, iar la Gura Rîului, în organizarea revistei *Euphorion*, a avut loc simpozionul *George Coşbuc — 125 de ani de la naştere*. A doua zi, în aula Avram Iancu a Universităţii sibiene, am fost martorii dezbaterii pe tema *Istoria învăţămîntului din Transilvania* la care şi-au adus contribuţia cadre universitare şi din învăţămîntul liceal din Sibiu — Dumitru Acu, Mihai Racoviţan, Matei Pamfil, Felicia Cărăuş, Elena Macavei — prilej cu care au fost evocate pagini dramatice din eroica luptă a românilor transilvăneni împotriva politicii de dominaţie şi deznaţionalizare promovate de imperiul bicefal de la Viena, subliniindu-se, în acelaşi timp, rolul important pe care l-a jucat în acea perioadă *Astra*, pentru menţinerea fiinţei naţionale, a spiritului românesc în Transilvania. În aceeaşi zi, Casa Armatei a găzduit salonul de carte *Edituri şi cărţi după 1989*, iar Arhivele Statului, expoziţia documentară *Astra — realitate şi simbol*, o expoziţie de documente de natură să ne redea acel chip al *Astrei*, socotită de Timotei Cipariu drept „un reazăm naţionalităţii române".

Pentru a pătrunde cît mai bine în spiritul activităţilor specifice *Astrei*, în organizarea Teatrului de păpuşi Sibiu şi a Inspectoratului sanitar a avut loc concursul *Copii sănătoşi*. Au participat copii între 1—3 ani, reprezentînd mai multe dispensare din municipiul Sibiu, însoţiţi de părinţi şi, desigur, de cadrele medicale ce i-au avut în supraveghere. Iată, o acţiune care a pus în discuţie, deopotrivă, grija părinţilor şi a cadrelor sanitare pentru buna dezvoltare a tinerei noastre generaţii. Atmosfera expoziţională a mai fost întreţinută de expoziţia personală a artistului plastic Eugen Dornescu, expoziţia specială *Astra* de la Muzeul de istorie şi de expoziţia de pictură *Bucuria culorilor*.

Punctul de greutate al întregii săptămîni culturale dedicate *Astrei* l-a constituit, cu siguranţă, adunarea festivă şi sesiunea de comunicări *Astra — 130 de ani*, care a avut loc miercuri, 23 octombrie a.c. în aula Bibliotecii judeţene, condusă de actualul preşedinte al Astrei, pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, în prezenţa unor foşti astrişti, reprezentanţi ai Academiei Române, Ministerului Culturii şi preşedintelui României, ai Bisericii Ortodoxe, armatei, comunităţii săseşti din judeţ, ai prefecturii şi municipiului Sibiu, ai despărţămintelor nou constituite ale *Astrei* din ţară, precum şi a unor oaspeţi de peste hotare. Din intervenţiile avute de înaltele personalităţi ale vieţii spirituale româneşti contemporane participante la sesiune a reieşit importaţa pe care *Astra* o are chiar şi în sistemul educaţional şi cultural actual, menirea ei în reînvierea şi cinstirea tradiţiilor populare, pentru dezvoltarea spiritului etic şi civic, a unor relaţii interumane acceptabile, pentru o viaţă în pace şi bună înţelegere.

Menţionăm că această adunare, în cadrul căreia a fost citit şi mesajul Î. P. S. Mitropolit Antonie, plecat din localitate, a fost precedată de un Te-Deum, săvîrşit în catedrala mitropolitană din Sibiu de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, ajutat de preoţi şi diaconi, după care P. S. Sa a rostit un scurt cuvînt legat de acest eveniment. În aceeaşi zi, la prînz, a avut loc în parcul *Astra* dezvelirea bustului lui Timotei Cipariu, operă a sculptorului sibian Gavril Abrihan, prin aceasta aducîndu-se un pios omagiu marelui filolog şi luptător pentru unitatea şi libertatea românilor din Transilvania, el însuşi vicepreşedinte în primul comitet al *Astrei* şi apoi preşedinte în perioada anilor 1877—1887.

Deschise în plen miercuri, lucrările sesiunii de comunicări au continuat joi şi vineri pe trei secţiuni: *Per aspera ad astra; Cartea românească în timp şi spaţiu; Istorie-cultură-civilizaţie*, reunind specialişti şi cercetători în diverse domenii de activitate şi reprezentînd cele mai importante centre culturale ale ţării. Comunicările prezentate, de un înalt nivel ştiinţific şi de o aleasă ţinută, au abordat laturile esenţiale ale activităţii *Astrei:* meritele ei în afirmarea conştiinţei naţionale, în dezvoltarea unei sănătoase concepţii economice, în răspîndirea cunoştinţelor despre natură şi sănătate, dezvoltarea învăţămîntului etc.

Un moment cu totul deosebit în cadrul manifestărilor dedicate *Astrei* l-a constituit repunerea în drepturi depline a Reuniunii meseriaşilor români din Sibiu, în amintirea celei înfiinţate la 23 aprilie 1867 prin grija preotului Nicolae Cristea, cu scopul ridicării culturale şi profesionale a ucenicilor, calfelor şi meşterilor, viitorilor făurari ai clasei de mijloc. La fel de interesantă, şi în spiritul *Astrei*, a fost expoziţia agrozootehnică organizată la Sălişte, în ultima zi a manifestărilor, prilej cu care atenţia şi interesul oficialităţilor dar şi a numeroşilor vizitarori a fost îndreptată asupra standurilor cu cabaline, bovine şi ovine. Numărul mare de participanţi, marea diversitate de produse vegetale, reuşitele exemplare de animale de diferite specii, utilajele agricole, produsele fito-sanitare dar şi de tehnică zootehnică şi veterinară expuse de societăţi comerciale dar şi de către persoane particulare demonstrează faptul că în ultimul timp a crescut mult interesul acestora de a avea nu numai mai multe animale ci şi animale de mare valoare biologică, care să le asigure descendenţi sănătoşi de la care să obţină cantităţi tot mai mari de produse.

Spectacolele muzicale, aşa ca întotdeauna în vechile programe organizate de Astra, au ocupat un loc binemeritat. În sala de festivităţi a Bibliotecii judeţene, în organizarea Secţiunii muzicale a *Asociaţiunii* şi Inspectoratului pentru cultură, a avut loc un frumos spectacol muzical la care şi-au adus contribuţia corul *Allegretto*, dirijor prof. Gheorghe Stoica, corul de cameră *Cedonia*, dirijor prof. Florin Soare, orchestra de cameră a Filarmonicii, un grup de recitatori de la Liceul „Octavian Goga", actorul Avram Besoiu şi soliştii Teatrului muzical din Braşov: Anca Dămăceanu, Cristina Soreanu, Dina Sîrbu şi Vasile Pop. Un frumos moment folcloric oferit de grupul vocal mixt al Căminului cultural din Orlat şi formaţia de dansuri populare pregătită de soţii Silvia şi Ioan Macrea a încheiat un ales program artistic permanent aflat în consonanţă cu sărbătorile muzicale ale Astrei. În sala Casei Armatei, orchestra simfonică a Filarmonicii din Sibiu, avîndu-l la pupitru pe dirijorul Iustin Oprean iar ca solist pe pianistul Ştefan Agoston, a prezentat un frumos concert compus din lucrări de R. Wagner, Fr. Liszt şi Fr. Schubert, iar în sala Casei de cultură, Opera Română din Cluj-Napoca a oferit un foarte reuşit spectacol cu opera Nabucodonosor de G. Verdi, în regia lui Viorel Gomboşiu şi sub bagheta dirijorului Gheorghe Victor Dumănescu.

Vrednic de menţionat este şi faptul că pe parcursul întregii săptămîni culturale în biblioteci, cămine culturale şi şcoli de pe întregul judeţ au fost organizate ample manifestări cultural-educative şi artistice ce s-au înscris în cadrul programului de aniversare a împlinirii a 130 de ani de la constituirea, la Sibiu, a *Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — Astra.* O manifestare de suflet, prilej de rememorare a unor mărete fapte şi a unui trecut demn, dar şi moment de analiză, de ferme angajamente din partea noastră a tuturor la realizări pe măsura faptelor şi vredniciei înaintaşilor noştri.

Nicolae Scutea

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*, Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu;* Arhid. *Ezechil Oancea*, tehnoredactor.

ABONAMENTUL pe un an: 250 lei.
Cont nr. 45.10.4.09.2 B.C.S.A. — Sibiu
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu